

**PLA ESPECIAL URBANÍSTIC
DE PROTECCIÓ DEL CASTELL DE VALLMOLL**

AJUNTAMENT DE VALLMOLL

Miquel Orellana Gavalda

Rubén Heras Tuset

[SOFFITTO] ARQUITECTURA SLP

MARÇ 2024

PLA ESPECIAL URBANÍSTIC DEL CASTELL DE VALLMOLL

INDEX

I. MEMÒRIA

- 1.- Generalitats
- 2.- Introducció històrica. Planimetria i fotografies antigues
- 3.- Descripció i estat actual del Castell de Vallmoll
- 4.- Planejament vigent
- 5.- Objectius, descripció i justificació del Pla Especial
- 6.- Estructura de la propietat
- 7.- Intervencions recents

II. NORMES

TÍTOL I. Disposicions generals

TÍTOL II. Disposicions comunes

TÍTOL III. Disposicions particulars

TÍTOL III.1 Intervencions en el patrimoni arquitectònic

TÍTOL III.2 Intervencions en el patrimoni arqueològic-paleontològic

Disposició addicional

III. ANNEXES

Annex 1. Estudi històric-arqueològic

Annex 2. Estudi d'Avaluació de la mobilitat generada

IV. PLÀNOLS

Plànols d'informació

Plànols d'ordenació

I.- MEMÒRIA

1.- GENERALITATS

1.1.- Objectiu del document

El *Pla especial de protecció de l'entorn del castell de Vallmoll* desenvolupa com a planejament urbanístic derivat, d'acord amb les especificacions de l'article 55.1 del Text refós de la Llei d'urbanisme (Decret legislatiu 1/2005, de 26 de juliol), el que disposa l'article 87 de les *Normes subsidiàries de planejament del terme municipal de Vallmoll*.

1.2.- Promotor del document

El present Pla Especial es redacta a instància de l'Ajuntament de Vallmoll per tal de donar compliment a l'article 87 de les Normes subsidiàries de planejament del terme municipal de Vallmoll, on s'estableix la necessitat de redactar un Pla especial de protecció del Castell de Vallmoll.

1.3.- Situació del Castell de Vallmoll

El Castell de Vallmoll es situa en el punt més alt del municipi de Vallmoll, en la zona nord-est del nucli urbà consolidat, generant un nucli clos al seu voltant.

Les coordenades UTM, ETRS 89, del centre del conjunt són: X: 353196,8 Y: 4567283,0

1.4.- Planejament vigent

Planejament Territorial i d'abast supramunicipal

El municipi de Vallmoll es troba afectat pel Pla Territorial Parcial del Camp de Tarragona, aprovat definitivament en data 12 de gener de 2010 i publicat al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya número 5559 de data 3.2.2010, a l'efecte de la seva executivitat. No obstant això l'àmbit objecte de la present modificació puntual de les NNSS no resta afectat per cap de les determinacions del Pla Territorial Parcial del Camp de Tarragona.

Igualment cal fer esment que el municipi de Vallmoll es troba inclòs en l'àmbit d'aplicació del "Pla Director Urbanístic de les Activitats Industrials i Turístiques del Camp de Tarragona", aprovat definitivament per resolució del Conseller de Política Territorial i Obres Públiques de data 31 de juliol de 2003. No obstant això l'àmbit objecte de la present modificació puntual de les NNSS no resta afectada per cap de les determinacions de l'esmentat Pla Director.

Planejament Municipal

El planejament vigent que afecta el municipi de Vallmoll són les Normes Subsidiàries tipus a i tipus b de planejament, aprovades definitivament per la Comissió d'Urbanisme del Camp de Tarragona de data 28 de gener de 2004 i publicades, a efectes d'executivitat al DOGC número 4120, de data 27 d'abril de 2004.

Sobre l'àmbit del Pla Especial es va tramitar i aprovar una Modificació Puntual de les Normes Subsidiàries de Vallmoll, número 12, aprovada definitivament en data 3 de novembre de 2021, i publicada al DOGC número 8.603, de data 10.02.2022, als efectes de la seva executivitat.

1.5.- Antecedents

En data 13 d'agost de 2020 l'Ajuntament de Vallmoll va aprovar inicialment el Pla Especial de Protecció del Castell de Vallmoll. L'esmentat document fou informat desfavorablement per la sessió del 28 d'octubre de 2020 de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural.

L'esmentada resolució determinava, entre d'altres, que el document de PEU havia d'incorporar espais fora de l'àmbit del document urbanístic, en els que hi existien restes arqueològiques pertanyents al Castell. La incorporació dels esmentats espais comportava una ampliació de l'àmbit del PEU que sobrepassava el límit del 5% de superfície, que l'article 4.3 de les Normes Subsidiàries de Vallmoll permetia, de manera que la modificació de l'àmbit havia de considerar-se substancial, i és per això que es va procedir a la redacció i tramitació de la Modificació Puntual número 12 de les Normes Subsidiàries de Planejament de Vallmoll, per delimitar un nou àmbit de Pla Especial.

D'acord amb l'anterior, en data 3 de novembre de 2021 la Comissió Territorial d'Urbanisme del Camp de Tarragona, va aprovar definitivament l'esmentada Modificació Puntual número 12 de les NNSS de Planejament del municipi de Vallmoll, la qual fou publicada al DOGC número 8.603, de data 10.02.2022, als efectes de la seva executivitat, i que tenia com a objectius:

“...D'acord amb l'exposat anteriorment, l'objectiu principal de la present modificació puntual de les Normes Subsidiàries del municipi de Vallmoll és l'adequació dels límits del Pla Especial de Protecció del Castell a la realitat arqueològica del monument..

No obstant això, s'aprofita el tràmit de la present modificació per introduir dos canvis necessaris en l'entorn del castell que permetran la millora de la seva conservació interior i de la seva visibilitat i imatge exterior.

Aquests objectius, de caràcter secundari al principal de la modificació, són:

- *trasllat a una nova zona amb menys impacte visual, l'actual zona de Serveis Tècnics, on hi existeix un centre de transformació elèctrica que abasteix el castell i part del municipi.*
- *dimensionat de la nova zona de Serveis Tècnics amb espai suficient per permetre la instal·lació de nous equips que pertanyen al sistema d'abastament d'aigües municipal, fet que comportarà l'eliminació de part del sistema actual d'abastament, que es troba a l'interior del castell, i que utilitza la cisterna del pati oest com a dipòsit d'aigua potable...”*

Així doncs el present document de Pla Especial Urbanístic de Protecció del Castell de Vallmoll, s'ajusta tant a les determinacions de la resolució de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural, com a la Modificació Puntual número 12 de les NNSS de Planejament del municipi de Vallmoll.

1.6.- Àmbit del Pla Especial

L'àmbit del Pla Especial d'acord amb el planejament vigent és de 5.494,00 m², d'acord amb la Modificació de les Normes Subsidiàries de Vallmoll número 12, aprovada definitivament en

data 3 de novembre de 2021, i publicada al DOGC número 8.603, de data 10.02.2022, als efectes de la seva executivitat.

L'àmbit finalment assumit pel document de Pla Especial és de 5.768,70 m², àmbit que resulta de la superposició del planejament vigent amb la realitat i amb resultats de les últimes excavacions arqueològiques, fruit de les campanyes d'excavació associades a la Fase VI de Restauració del Castell i dutes a terme durant l'any 2023.

Aquesta diferència es troba dins del límit del llindar del 5% de la superfície establerta pel planejament, i d'acord amb el que disposa l'article 4.3 de les Normes Subsidiàries de Planejament del municipi de Vallmoll.

L'àrea objecte del Pla especial es troba situada al centre del municipi de Vallmoll (P.E. - CASTELL), i quedant delimitada:

- Al sud-oest, per les façanes de les edificacions de la Plaça del Castell.
- Al nord-oest, per un àmbit destinat a Parcs i Jardins, per una estació transformadora, i per les finques de titularitat privada que donen façana al camí del Castell.
- Al nord-est pel Camí del Castell.
- Al sud-est per dues finques de titularitat privada i una altra pertanyent al Sistema de parcs i jardins.

1.7.- Normativa d'aplicació

Pel que fa a la normativa urbanística li serà d'aplicació:

- Decret Legislatiu 1/2020, de 3 d'agost, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei d'urbanisme i ulteriors modificacions.
- Decret 305/2006, de 18 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei d'Urbanisme.
- Decret 64/2014, de 13 de maig, pel qual s'aprova el Reglament sobre protecció de la legalitat urbanística.

Pel que fa a la normativa en l'àmbit de la protecció del patrimoni, li serà d'aplicació:

- Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català.
- Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

1.8.- Contingut del document

L'article 87 de les Normes subsidiàries de planejament del terme municipal de Vallmoll estableix la necessitat de redactar un Pla especial de protecció amb la finalitat de millorar l'entorn urbà del castell de Vallmoll i definir els seus usos, tenint en compte que aquest edifici està inclòs en la categoria de Bé Cultural d'Interès Nacional. També explicita que el Pla especial detallarà l'ordenació d'aquest àmbit, establirà i ordenarà el volum edificable i definirà els usos permesos, així com les condicions per a la seva gestió pública o privada. També definirà les directrius per a la restauració de l'edifici.

L'article 93 del Reglament de la Llei d'urbanisme (Decret 305/2006, de 18 de juliol) regula el contingut dels plans especial urbanístics segons la seva naturalesa i finalitat.

En concret, especifica que quan aquests plans tinguin com a finalitat la protecció de valors ambientals, paisatgístics, del patrimoni arquitectònic o cultural, incorporaran les següents determinacions:

- a) La justificació i identificació dels elements, àmbits i valors objecte de protecció.
- b) La definició i regulació de categories diferenciades de protecció.
- c) L'establiment de mesures de protecció adequades, com ara la regulació dels usos admissibles o incompatibles, de les actuacions i obres permeses i prohibides sobre els elements o àmbits protegits, dels paràmetres edificatoris d'obligat compliment, o d'altres.
- d) La regulació i programació de l'execució d'actuacions de recuperació, rehabilitació o millora dels elements, àmbits o valors objecte de protecció.
- e) L'establiment, en defecte de determinació al respecte per part del planejament general, dels límits relatius a les activitats agràries previstos en l'article 49 de la Llei d'urbanisme, la superació dels quals determina la subjecció al procediment de l'article 48 de l'esmentada Llei i 57 d'aquest Reglament.

Pel que fa a la documentació dels plans especials urbanístics, l'article 94 del RLU determina que hauran d'incloure, en qualsevol cas, una memòria descriptiva i justificativa de la necessitat o conveniència del pla i de l'ordenació que aquest preveu i els plànols d'informació i d'ordenació que corresponguin.

1.9.- Catalogació i protecció del Castell de Vallmoll

El Castell de Vallmoll compta amb la categoria de Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN) segons la llei 9/93 del Patrimoni Cultural Català, disposició Decret 22/04/1949, i publicació B.O.E 05/05/1949.

Disposa del número de registre 1716-MH.

El Castell de Vallmoll no disposa de la delimitació de l'entorn de protecció, d'acord amb el que disposa l'article 11 de la llei 9/93 del Patrimoni Cultural Català.

1.10.- Redactors del document

El redactor del present document és el despatx d'arquitectes SOFFITTO ARQUITECTURA SLP, representat pels arquitectes Miquel Orellana Gavalda i Rubén Heras Tuset, ambdós col·legiats al Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, amb adreça al carrer Sant Francesc 23, 3-2 de Tarragona, telf: 977.212.400 i e-mail: soffitto@coac.net

Col·laboren en la redacció:

- Joan Lloret Corbella, arquitecte.
- Sandra Alvarez Martínez, arquitecta.
- Maria Besga Labiano, arquitecta.

2.- INTRODUCCIÓ HISTÒRICA. PLANIMETRIA I FOTOGRAFIES ANTIGUES

2.1.- Introducció històrica del municipi de Vallmoll i del Castell.

Notícia històrica de Vallmoll

Malgrat els escrits que postulen que la vila de Vallmoll arranca del s. X, i fins i tot alguns diuen que del s. IX, crec que com a assentament fix de gent de forma ja totalment sedentària, no podem dir que els orígens de Vallmoll siguin anteriors al s.XI. Alguns reculen fins arribar als pobles ibers i pobles romans. Es prou cert que, en part, tenen raó, ja que als Garràfols, ja fa força anys, es descobrí una sitja, una part de les muralles i fragments d'habitacions, i s'hi trobà, com és natural, força quantitat de ceràmica, alguna molt valuosa, que en el seu llarg pelegrinatge ha anat a parar al Museu de Reus. I dels romans, què en direm? Doncs que si, que també van romandre un determinat temps per aquestes terres, de nom desconegut, i que, de moment, l'única troballa reconeguda com a tal – l'abeurador de ca Ballester-indiscutiblement és romana.

Avui aquest abeurador, el podem malveure apilat al Museu Arqueològic Nacional de Tarragona. Ara bé, aquests assentaments no pressuposaren gran cosa fins arribar al poblament definitiu del Camp, cosa que no es produí fins la segona meitat del s.XI.

Present aquesta premissa, tenim que Berenguer Ramon, el Corbat, l'any 1090, realitzà la donació de la ciutat i del Camp de Tarragona a Déu i al Príncep dels Apòstols de Sant Pere, i al seu vicari. Però la donació definitiva es féu el 23 de gener de l'any 1118 per part de Ramon Berenguer III, el qual donà la ciutat al Camp de Tarragona al bisbe Oleguer, de Barcelona. Aquest acut a Roma, i així, el 1119, s'erigeix en arquebisbe de Tarragona. El comte es reservava el domini dels súbdits. Llavors, Oleguer optà per auxiliar-se en el cavaller normand Robert Bordet o d'Aguiló. Fruit d'aquest pacte -14 març 1129- entre Oleguer i Robert amb la vènia del comte de Barcelona, aquell rebia l'encàrrec de repoblar i es constituïa en príncep de la ciutat i del territori. Sembla, però, que la repoblació no avançà en el Camp, ja que els àrabs encara estaven situats a Siurana. No cal dubtar de l'enorme influència de la conquesta de Tortosa el 1148. L'any 1149 amb la redacció d'un nou conveni, s'estableix un règim co-senyoriu per a Tarragona i el seu territori, entre l'Església -Bernat- i el príncep. L'any 1150 s'enceten les repoblacions de nuclis agraris i urbans al Camp de Tarragona, i es produí poc després la ruptura del prelat i del príncep. L'any 1151 es dona un nou tomb, ja que l'arquebisbe efectuà una donació al comte Ramon Berenguer IV i llavors foren 3 els sobirans del Camp -el comte, l'arquebisbe i el príncep Robert-. La mort de Robert l'any 1154 enverinà la qüestió ja que les disputes se succeïren, i així, el 1168 assassinaren Guillem de Tarragona (fill de Robert), el 1111 feren el mateix amb L'arquebisbe de Tarragona. Hug de Cervelló, a instàncies, probablement, de la facció rival, per la qual cosa la família normanda va haver-se de refugiar a Mallorca. A partir d'aquell moment, el Camp quedà només en dues mans.

El S. XII per tant, és el segle del definitiu assentament dels homes del Camp.

Així tenim que l'any 1109 els hospitalers reben les primeres donacions a Catalunya, i poc després, en concret el 23 de gener de 1118, el territori de Tarragona queda constituït en feu de l'Arquebisbe, segons (a donació feta pel comte de Barcelona, Ramon Berenguer III. regularitzada posteriorment mitjançant la concòrdia *Ad perennem*, entre Alfons II i l'arquebisbe Guillem de Torroja, el 7 de juny de 1173.

Aleshores, els hospitalers s'hi posaren en ple a partir dels anys 1140-1141, quan el comte de Barcelona, Ramon Berenguer IV, flamant príncep d'Aragó, va valer endreçar la qüestió de la successió feta per Alfons el Bataller l'any 1131, el qual havia deixat Catalunya a mans dels templers, dels hospitalers i dels canonges del Sant Sepulcre.

Els anys anteriors i posteriors, la cosa que es feu, fou donar cartes-pobles i nomenar un jutge o batlle que s'encarregués dels assumptes civils i militars de poca envergadura.

Tot i amb això la repoblació del Camp augmentà, ja que a la butlla d'Anastasi IV, el 25 de març de 1154, es confirmaven els béns eclesials de Tarragona, i es testimoniava que ja hi havia moltes esglésies al país, a recés de parròquies primitives i també localitats al seu voltant, entre les quals es troba la de Vallmoll.

Això queda confirmat en la carta-poble d'Espinavessa, la futura Valls, de l'any 1155, on surt el nom de Vallmoll; carta atorgada per Ramon Berenguer IV, comte de Barcelona, i Bernat de Tort, arquebisbe de Tarragona. També en la concessió feta per Guillem de Claramunt, senyor de Tamarit, a Guillem Reixach, i a la seva dona i filla, de tot l'honor dels pobles de la Secuita i dels Pallaresos, en què s'esmenta Vallmoll pel que fa als seus límits, de la forma següent “...ó circio in ipso serra Vallemolli...”. I per acabar de confirmar-ho, surt el nom de Vallmoll en el document de la donació, que feu Guillem de Claramunt el 25 de juliol de 1174, del Castell i del terme a Arnau i Berenguer Garidells, els quals feren construir l'esmentat castell “...et in occidente per ripam Francolini vadit usque ad torrentem Vallmoli, á circio afrontat in torrente Vallemolli...”.

A tot això, s'hi afegeix que el 31 de desembre de 1174 hi ha datada la segona ampliació de la propietat dels templers al Camp de Tarragona. Així l'orde engrandia la seva propietat del terme de Vallmoll. La cessió efectuada per Guillem de Castellvell donava, en alou, una peça de terra, en part conreada i en part erma, vora la riba esquerra del Francolí, que limitava per ponent. Amb posterioritat, el 28 d'abril de 1176, Guillem de Castellvell, per mitjà de testament ampliava la donació de terres als templers. Ací veiem que la senyoria de Vallmoll fou cedida al Temple des de la terra de Pons de Fonollar avall fins al riu Francolí, per tenir-la mentre l'orde no recobrés certa quantitat que li devia un testador.

Avancem lentament en aquest s. XII, i trobem que, el 1184, els hospitalers ja tenien drets sobre Vallmoll. El mateix any, el Prelat tarragoní va sostenir disputa amb els cavallers de l'orde de Sant Joan sobre el lloc de Vallmoll, i es concertà el 31 d'octubre amb fra Fortuny Cabeza, Castellà d'Amposta, el qual es Comprometé a lliurar dècimes a l'Església, i per a les de les carns, va oferir a l'arquebisbe 4 corders anuals, i 6 diners per a les hortalisses.

En el tombant del s. XIII -en concret el 1205- ens apareix el primer comanador conegut. És Pere de Cirera, segons el conveni que celebra, i on surt “...Pere de Cirera comendator domus Vallemollis: per Miquel, Pere Pallarès i altres frares habitantibus domo Vallemollis què modo sunt...”.

El 3 de gener de 1208, va tenir lloc la donació de “Villas ludaycas”: Nulles de Guilia de Banyeres i Miró de Castellvell a favor de Guillem, senyora de Castellvell i vescomtessa de Narbona per a poblar-los i fortificar-los. La concessionària havia «edificar el els puigs de Montfer i Puigpelat viles i forlaseses, i atreure pobladors d'entre el riu Gaià i Vallmoll, mitjançant la concessió de cases i de corrals dins i fora de llurs murs. També, tenim notícies dels comanadors que habitaren la població, tals com Ramon de Tarrascó 1218, Guillem de Santa Maria 1254, Pere Miquel 1286 i Pons de Benviure 1298.

L'any 1228 vingué el rei Jaume I a Tarragona, probablement per arreglar el casament de la comtessa d'Urgell amb l'infant de Portugal D. Pedro Pere Martell en benmereixença del monarca oferí un dinar, al qual, entre d'altres, hi assistí Ramon Folc, vescomte de Cardona, el qual es Casà amb Donya Leonor de Vallmoll, que era de llinatge del comte de Tarragona. Recordem que, en aquest dinar, s'emparaulà la conquesta de Mallorca. Mentrestant els monestirs catalans i en concret el que està més a prop, o sia Santes Creus, rebé molts terrenys un cop fou construït. Comtà, el 1232, amb censos emfitèutics, amb dret de lluïsmen en alguns territoris vallmollencs, Així com amb el molí d'oli de Vallmoll -avui arrabassat-, i els drets de castlania del castell. Entre el privilegis més importants aconseguits per la comunitat fins a la darrereria del s. XIII, hi ha el Privilegi Reial Major sobre les granges, el castell, els masos, i les finques. Vallmoll no se n'escapà i hi surt en forma censals. La data del privilegi atorgat a Barcelona, és el 1290.

L'any 1240, el cardenal Ramon Folch (Sant Ramon Nonat) mercedari, visità Vallmoll i altres pobles del Camp, sobretot els llocs en què la família Cardona tenia drets de senyoriu. Cal indicar que l'orde de la Mercè, havia estat fundada a Barcelona el 1218 per Pere Nolasc. El viatge, el feu perquè a la Guàrdia dels Prats, hi havia una comunitat, cosa que explica que el 1249 es fundés el convent mercedari de Montblanch.

En el setè decenni d'aquesta centúria -el 15 de maig de 1272- el rei Jaume I signà, a Girona, la concessió perpètua a Gastó de Montcada, vescomte de Bearn, de la celebració de mercat cada dijous en son lloc de Vallmoll, i posava sota la protecció reial els concurrents.

Ve posteriorment una dècada de conflicte -el primer amb la veïna ciutat de Valls-. Així, el febrer del 1292 els homes de Vallmoll van dir que els de Valls havien tallat arbres del terme vallmollenc. La sentència fou favorable a Valls. Del juny del mateix any, hi ha escriptura pública rebuda del notari de

Vallmoll, Pere Puig, on s'expressa que els veguers de Tarragona no tenen jurisdicció a Valls, ni als seus termes. El 14 de juny els habitants de Valls es dirigeixen al batlle de Vallmoll, bo i expressant-li que en dirimir les qüestions entre els habitants de Valls que tenen terres a l'altra banda de la sèquia del Francolí, i els de Vallmoll, correspon als de Valls. No per això es donaren per vençuts els de Vallmoll per les qüestions frontereres, ja que al mateix 14 de juny el batlle de Vallmoll, en nom del Vescomte de Cardona, senyor del poble, feu reclamacions al de Valls. Del 1292 és també, quan el batlle de Vallmoll rebé sengles cartes del batlle de la vila de Valls, i del procurador Roderic de Tello, Arquebisbe de Tarragona perquè no molestés als veïns de la vila de Valls que tenien terres al terme vallmollenc. Alhora, els demandants també donaren notícia a Guillema de Montcada, muller de l'infant Pere, dels greuges del batlle de Vallmoll. Aquestes picabaralles no s'acabaren fins l'any 1299 -el 14 d'abril- quan intervingué l'infant Pere, segons consta en una acta autèntica rebuda a l'escrivania comuna de Vallmoll.

Ja entrats al S. XIV cal citar un fet rellevant en els seus inicis. Ens referim, és clar, a la creació el 2 d'octubre de 1305, de la Comuna del Camp, institució que uní mancomunadament els municipis davant els impostos, el padró d'habitants o fogatges, els privilegis per a defensa dels pobles, etc. Segons consta a les actes. Vallmoll no surt fins l'any 1586, en què hi ha 80 pobles al seu voltant. El nomenament dels síndics es feia, als pobles, per mitjà d'elecció.

Mentrestant seguien les disputes amb partides veïnes com la de l'any 1328, dota en què el Governador del Camp era Pere del Corral. La seva gestió fou negativa i fugí cap a Avinyó. Mentre estava aquí va participar en un assumpte que afectà Vallmoll que era la possessió de les aigües del barranc entre la Secuita i Vallmoll. Aquest fet s'acabà amb la signatura d'una concòrdia davant el notari montblanquí, Llobart Valentí, el 30 de juny del mateix any. S'establiren determinats dies per al regatge de les terres de cadascun dels pobles. Un altre litigi fou el del terme de les Cavalleries, el qual pertanyia als comtes de Cardona, com a senyors del Castell, lloc i terme de Vallmoll. En el Reial Diploma donat a Barcelona el 4 de desembre de 1375 es considerà que les Cavalleries era una cosa a part del Comtat. Posteriorment es transferí a altres famílies. Va posseir-lo al s. XIV un tal Llobets, però el 7 de juliol de 1586 retornà a Bernat de Boixadors, senyor de Vallmoll. Tot amb tot, el veritable cavall de batalla fou el Coll d'en Martí. Les picabaralles duraren més «un segle, fins al moment en què es reuniren els Síndics i els Jurats d'ambdues universitats, els quals mitjançant concòrdia de 6 «octubre de 1397 decidiren que era de Valls. Ja el 15 de juny de 1384 Pere IV havia declarat que era vallenc, i manà que per a fer prevaler el seu dret podien usar de les armes.

Mentre, l'activitat real no fluïxjava. Així tenim que el 17 de maig de 1321 el senyor de Vallmoll anà conjuntament amb eclesiàstics, nobles, etc..., a la processó que s'organitzà per a dur la relíquia del braç de Santa Tecla a Tarragona. Així les coses, Hug de Cardona usà el títol de comte, des de 1357, ratificat pel rei el 1375. Al document, hi figura Vallmoll com una de les poblacions que formava part el comtat. Mentre, Pere III, el 1379, manà al procurador del Comte de Cardona, senyor de Vallmoll, que restituís uns homes que havia agafat al terme de Valls.

També manà al seu batlle i al de l'Arquebisbe de la vila de Valls, perquè castiguessin l'atropell fet pels de Vallmoll. Pere el Ceremoniós, confirmà el 3 de febrer de 1384, des de Montsó, l'arrendament del "forn dels jueus", construït a la ciutat de Tarragona, a l'escrivà regi Antoni de Vallmoll i posteriorment el rei D. Joan ho ratificà, des de Barcelona, el 16 de març de 1387.

I ja que parlem de jueus caldrà convenir que el s. XIV és el segle de més influència i comerç jueu a Vallmoll. Se'n troben ja a la primera meitat del segle: llinatge De Gange 1301, i llinatge de Raimon 1322. Alguns venen a tributar quísties i talles a Valls (1342), d'altres participar en reunions amb jueus de Tarragona i de Valls (1343). Un altre llinatge era el de Bonet Içach (1343). Tenim notícia també, d'uns argenters vallencs que cobraren 100 sous d'uns vallmollencs (1343). Un altre llinatge és el de Bonanasch Albar (1360). Estudis ja realitzats demostren que a les primeres dècades del segle hi devia haver cosa de 5 famílies, per a l'any 1342 unes 9 i a partir de 1360, només 4. A començaments del XV, en trobaríem només un parell. Sabem que totes les funcions pròpies de la religió, el treball (venda de draps, comerç...) i fins i tot els enterraments es realitzaven a Valls, per causa del migrat nombre de jueus que hi havia a Vallmoll. Pot afirmar-se per tant que el nucli jueu vallmollenc depenia, tothora, del centre vallenc.

Pel que fa a la comanda, cal observar que el 1312, els templers fonen extingits i els seus béns absorbits per l'orde de l'Hospital. A mitjans s. XIV, Vallmoll hagué de pagar al Senyor Prior 1 lliura 10 sous per als homes a cavall que serviren per defensar el lloc del Priorat de Catalunya. El 7 de març de 1372, un cop mort fra Pere Guillem d'Olms, es reuniren els comanadors per a escollir Gran Prior. Per Vallmoll hi anà G. Desgrau. També pot esmentar-se que entre els hospitalers, n'hi havia de rebels. Segons lletra

de Guillem de Guimerà, mitjançant un document dotat a Lleida el 1377, està documentat que un tal Roderic de Lobera portà molts problemes.

Entre els béns vallmollencs, n'hi havia alguns, temporalment, adquirits pel monestir de Santes Creus a mitjan de segle, segons el llibre Segon de Compendium. A més de tres llibres, hi ha notícies històriques que diuen que Gastó, vescomte de Bearn, llegà una llàntia a l'altar de la Santa Creu, la qual volia que cremés a l'altar de Sant Antoni, i per a la qual assignà rèdits de Vallmoll. Així mateix, Joan Albinyana de Vallmoll feu important donació al monestir, i l'abat II prometé que el 24 de setembre de cada any es faria un aniversari per a la seva ànima, i es repartiria menjar als establiments de beneficència. Tenim notícia que durant el s. XIV el monestir de Santes Creus tenia drets de castlania sobre vint castells, entre els quals hi havia el de Vallmoll.

Ja de ple en el s. XV. tenim que, al catàleg general de cases i a la estimació dels rèdits de les comandes de l'Hospital, després de la incorporació de les del Temple, Vallmoll és incardinat dins el Priorat de Catalunya. El document ho assenyala així: *"Item domis de Vayl moyl 175 lb"*. Una altra relació d'importància de les rendes de les comarques situa Vallmoll en el nombre dotzè de les 28 que hi ha. Altres notícies de la primera meitat de segle són que, a tall de caixa, Vallmoll pagà 14 florins els anys 1432, 1433 i 1436. Un factor abusiu dels comanadors es donà a Vallmoll l'any 1408, quan arrendaren la comanda per aconseguir una renda fixa. Així, el molt honorable Joan Desgarrigues feu l'arrendament a Francesc Dardaric, pel preu de 160 florins cada any, i li establí les obligacions de l'arrendatari. De la segona meitat del segle, tenim notícia d'un memorial «un tall de 1000 florins que es senyor Prior i el Comanador van oferir en subvenció al convent de Rodes, cosa que implicà, que la comanda de Vallmoll pagués 95 sous.

El fet essencial del comanadors és la seva participació en l'elecció del Gran Prior. Així, el 1404 hi anà Guillem de Perexens. El 1412 se celebrà capítol. La convocatòria era redactada en castellà. El 1414 hi concorregué Joan Desgarrigues, i el juliol de 1491, al capítol de Lleida i amb assistència de Ferran d'Aradó, hi assistí Joan d'Argensola, preceptor de Vallmoll. Un altre factor és l'acumulació de comandes. Així, el 1408 Joan Desgarrigues ho és d'Esplugua Calva i de Vallmoll. El 1426 la casa de Vallmoll estava ajuntada a la de Selma.

Pel que fa als jueus, cal assenyalar que del 1422 es té notícia d'un matrimoni vallenc convers, del qual el consort era fill d'un jueu Vallmollenc. L'any 1489 hi ha autos de fe a Santa Tecla de Tarragona, on s'esmenten alguns jueus de Vallmoll.

Com a fet econòmic, cal destacar les plagues de la llagosta i la pesta, durant l'any 1420, i a més la "plaga" pel trencament de relacions entre Gregori Burgues, senyor de Vallmoll contra misser Andreu Terré. El deseiximent fou tant fort que hom informà l'arquebisbe Mur perquè obligués ambdós a una solemne concòrdia. Per altra banda, l'honorable consell tarragoní, el 1428, encomanà als honorables cònsols i als honrats Bartomeu Vallmoll i Bartomeu de Bas que mudessin el bordell de la ciutat.

Referent a l'actuació reial, papal i arquebisbal vers la vila, cal anotar que el 31 de gener de 1402, hi ha un decret del vicari general en l'espiritual i temporal de l'arquebisbe D. Iñigo de Valterra, regnant Martí, on diu que l'ampliació de la Comuna del Camp s'exceptua Vallmoll. Aquesta autorització vers les altres viles del Camp afectava els repartiments les col·lectes, la persecució dels malfactors, l'adjudicació de dos síndics per localitat i altres gestions comunes. El 23 de juliol de 1423, en temps del regnat d'Alfons el Magnànim, misser Pere Bosset, batlle general de Catalunya, avisava perquè es reparessin els murs per a la defensa de persones i béns dels atacs dels genovesos i dels moros. L'11 d'octubre es reunia amb la mateixa finalitat el consell de Tarragona, i entre les persones assistents s'hi trobava Bartomeu Vallmoll.

El 6 de juny de 1432 Alfons IV en premi als serveis que Gregori Burgues li havia donat, li concedí que durant 10 anys pogués posar impostos a la vila per reparar muralles i Castells. Així, mateix, l'1 de març de 1433 concedí a Berenguer de Montpalau que pogués establir impostos amb la mateixa finalitat durant 20 anys. A la vegada, li foren concedits drets l'any 1445 per part del Consell, quan va demanar ser ciutadà de Tarragona.

A resultes de la llarga estada d'Alfons i el Magnànim, a fora, hi hagué lluites internes que pertorbaren la tranquil·litat del país. Així tenim que l'abril del 1453 alguns veïns de Vallmoll passaren al Mas d'en Sitjó, terme de Tarragona, on preparen una emboscada als habitants i cometeren tota mena de tropelís.

D'aquesta forma, s'origina un nou debat jurisdiccional amb els cònsols i veguers, que tallà l'arquebisbe Pere d'Urrea.

Ja he dit abans que els primers anys de segle foren calamitosos. El 1411, l'antipapa Benet XIII assigna a l'ardiaca de Sant Llorenç les dècimes de Vallmoll, El Pla de Cabra i Prenafeta, a més d'altres quantitats de la "Pavordia".

A final del s. XV -1492- es promulgà el decret d'expulsió dels jueus, cosa que va fer que les conversions anessin a dojo. A començaments del s. XVI, l'any 1501, s'espolsaren les relacions de reconciliats i condemnats de jueus "una sèrie de pobles entre els quals es trobo el de Vallmoll"

Vallmoll, durant aquest segle, sofreix dos estralls més de la pesta. L'un succeí quan Carles V marxà a Alemanya a prendre possessió de l'imperi, l'any 1520. Els intents de rebel·lió contra la estructura monàrquica, no tingueren èxit per causa del perill de la pesta. Vallmoll, l'any 1523, la patí fortament. El segon estrall fou entre 1591 i 1592. A resultes de la pesta, el senyor del Catllar no deixava passar gent pel seu territori, cosa que originà un plet, el mediador del qual fou Bernat de Boixadors, senyor de Vallmoll.

Tenim també que el 1228 Bràfim ja formava part de la baronia de Vallmoll. A ca Plareu de 1564 el poble reconeixia que els barons de Vallmoll hi tenien, des de sempre, jurisdicció civil i criminal, i el mer i mixt imperi. El 1824 el comte de Perelada demanà jurídicament els drets dominicals, ja que els veïns no volien pagar.

Mentrestant tenim que Bartomeu Padrol, hortolà de la Molt Noble Sra. Dionisia de Montpalau i de Recasens feu testament el 10 de juny de 1507. i sabem que deixà 20 sous a l'obra de l'Església de Vallmoll, 1 sou respectivament al bocí de la Verge Maria, al de Sant Miquel i a cada un dels captaires que freqüentaven l'església de Vallmoll. Una església que deurà a l'arquebisbe D. Antoni Agustín, l'any 1579, la disgregació de l'església de Puigpelat, de la de Vallmoll, bo i ajuntant Puigpelat a la d'Alió.

Pel que fa a la comanda, podem ressenyar que als capítols provincials de 1558, a Barcelona, i al de 1563, presidits, respectivament, pels Grans Priors Ferrer i Requesens, hi assistí Francesc de Sant Climent en representació de Vallmoll.

Segons els documents, la primitiva universitat de Tarragona –Studi- basà la seva supervivència mitjançant censals. De 16 censals que la mantingueren, 2 eren de Vallmoll, en concret Pere Plana (21 de febrer del 1578) donà 5 lliures sobre el preu de 100 i J. Molner (20 de novembre del 1580) donà 10 lliures de pensió sobre el preu de 200. Aquests dos pagesos gravaren la masia, l'oliverar i les vinyes.

Resulta també que a, conseqüència de la invasió dels comtats del Roselló i de la Cerdanya, el duc de Fera, virrei de Catalunya, pensà preparar mitjans de defensa de les places frontereres, i cridà, el 6 de desembre de 1597, els síndics dels pobles, entre ells el de Vallmoll, perquè es fes un recompte de les armes i de les persones disponibles per a la guerra. El 13 de desembre feu una segona reunió, a la qual ja no hi assistí tothom, per la qual cosa se'n van desentendre molts. Aleshores, sembla que Vallmoll, l'any 1586, ja pertanyia a la Comuna del Camp.

S. XVII. Pel que fa a la comanda, tenim que el 1638 el comanador de Vallmoll, Pau Pol, assisteix al capítol barceloní, i, el 1647, a la Festa de la Santa Creu d'obertura del capítol, hi assisteix altre cop Pau Pol. El 1691 la comanda de Selma i Vallmoll, quan n'era comanador Francesc Miquel, fou visitada pels comissaris Galceran de Vilallonga i Pere Dols.

Referent a la Universitat de Tarragona, anteriorment esmentada, constato que hi va haver dues menes de doctors. Els uns eren els agrupats, els altres els creats. D'entre els Doctors en Teologia correspon el nº 71 a "*R dus Gaspar Ferran, oppidia Vallmoll creatus, 21 junii 1604*"

Mentrestant, consta que Puigpelat i Torrelles pertanyien a la comanda hospitalera de Vallmoll, des del 1286 fins el 1661. El delme anava a mitges entre el comanador i l'Arquebisbe. L'any 1632 la jurisdicció criminal, la posseïa el Comte de Savallà.

Podem citar també el cas de la família Voltor que surt molt a la Història de Valls. El cènit familiar es dona amb Joan-Jacint Voltor, encara que qui ens interessa és son pare Joan, el qual havia estat durant molt temps procurador general de comte de Savallà, senyor de Vallmoll, de Bràfim i de Nulles. Feia

d'administrador de les rendes i de justícia en nom del comte, el qual vivia a Barcelona, on morí l'any 1625. Un altre procurador general del Comte de Savallà, baró de Vallmoll i senyor de Bràfim, Joan Busquets, autoritzà el 12 de gener de 1664 la donació d'uns terrenys que uns terratinents havien cedit al prevere Pere Còdol, per a construir l'ermita de Lloret.

Anant al camp polític, la Junta de Braços Generals del Principat proclamà el rei de França, Lluís XIII, comte de Barcelona. Prop de vint anys, 1640-1659, durà el martiri de Catalunya, en forma de guerres independentistes contra Felip IV i contra França, una guerra civil, una revolució social i, a més a més, camp de batalla entre França i Espanya. Com a conseqüència de tot això, pot indicar-se que les incursions franceses, pels volts dels anys 50 tenien més finalitat de rapinya que de res. El 19 d'abril de 1652 sortí un comboi de farina de Valls cap a Tarragona, i com que els francesos s'hostatjaven al castell de Vallmoll, s'apoderaren de tot. L'apresament per cobrar 120 dobles es feu aviat, tot dient que el comboi seria alliberat. La reunió dels jurats vallencs feu una contraoferta de 50 dobles. Pel que sembla, aquestes situacions sovintejaren.

Un altre fet convé ressaltar dins d'aquest segle. Ens referim al fet que l'any 1680 el veguer de Tarragona. Feu un repartiment de llenya que havia de subministrar cada poble a la plaça de Tarragona. Vallmoll pagà 4 rals, conjuntament amb sis pobles més, i que paguessin més de 4 rals només hi havia nou pobles. Això ens indica la disponibilitat de llenya que tenia el municipi.

Situats al s. XVIII tenim que l'any 1711 a la reunió de l'Assemblea de frares cavallers de justícia, hi assisteix Nicolau Cotoner, que a més de ser comanador de Vallmoll ho era de Selma, de Masdeu, de Bajoles i de Barcelona. Just cinc anys després, el 16 de gener de 1716, la Comuna del Camp quedà abolida de tots els drets i privilegis pel Decret de Nova Planta. El regnat de Felip V va conèixer també l'estrall de la pesta que agafà tal virulència a Vallmoll que el 21 d'agost del 1722, es donaren severes ordres al governador de la Torre i port de Salou perquè no permetés el tràfic sense el control del governador de sanitat. Convé afegir-hi que Felip V concedí un ajut a Vallmoll, perquè era el poble que tenia més apestats.

De l'any 1740, es conserva el plec de condicions i la crida per l'arrendament de la taverna mentre que el 17 de novembre de 1770, hi ha una referència que l'Ajuntament de la vila de Vilabella, nomenà el rector de l'església de Vallmoll, Ignasi Salas, per a examinar als dos pretendents de mestre de primeres lletres, cosa que complí. El 4 de novembre de 1783 se signà el contracte de la reedificació de l'aqüeducte romà de Tarragona, i el 22 de març de 1784 se'n feu el pagament d'una part. Tot això es produeix durant la primera meitat del segle en què Vallmoll pertanyia al baró de Savallà, mentre que durant la segona meitat i les primeres dècades del XIX pertanyia al senyoriu del comte de Perelada. Precisament aquest comte, el 7 de setembre de 1778, anà contra particulars vallencs.

Referent al fet sòcio-polític convindrà veure que les esquadres de paisans armats filipistes començaren la seva singladura, des del 1719, amb el Veciana. Allò que ens interessa destacar és que, a les esquadres, hi havia confidents. Així Felip Veciana voldrà recuperar 270 lliures gastades, des del 1771 al 1775 i reclamades al capità general, bo i dient en nom dels delators entre els quals es troba Josep Alomar, de la vila de Vallmoll, anomenat l'Ambrós, al qual havia pagat setanta duros.

Posteriorment, i en l'època de la Guerra Gran, 1793-1795, l'Ajuntament i la Junta de Sometent de Manresa cridaren, el 29 de novembre de 1794, la conveniència de celebrar Junta General a Barcelona. Celebrada el mes de desembre, hi participaren 36 pobles de Catalunya, entre els quals hi havia el de Vallmoll, representat per Joan Aymerich. Catalunya durant aquest any havia de posar 30.000 homes en peu de guerra. Al corregiment de Tarragona, li corresponien 3.000 homes, i en concret al cantó d'Alcover, on estava integrat Vallmoll, 131 homes. Això s'acordà també l'any 1794. L'any 1795 es decidí a Girona la creació dels miquelets per part dels delegats del Principat i els comandaments militars. Cada corregiment havia d'aportar un terç de 1.000 homes, cosa que per al partit de Tarragona en significà 550. Primer, però, s'establí un programa de recaptacions tributàries, i Vallmoll lliurà 135 lliures, 15 sous, 4 diners pel concepte cadastral avançat, i 51 lliures i 15 sous pel repartiment del tribut de capitació, o sigui, en total, 175 lliures, 10 sous, 4 diners. L'esforç fiscal Vallmollenc equivalgué al 1,38 % del Partit. Vallmoll, a més, hagué d'aportar 6 homes als miquelets, cosa que representà l'1,10 % dels homes del partit de Tarragona.

El s. XIX té, quant a fets polítics, dos moments culminants. L'un, la Guerra del Francès, l'altre la tercera guerra carlina. Pel que fa al primer, com a fets rellevants que passen al poble convé citar que l'any

1809 fou desastrós per als pobles del Camp. Gairebé sempre s'hi hostatjà el general Saint-Cyr. A la banda catalana, hi havia Reding, el qual establí una línia entre Valls i la Secuita per evitar infiltracions franceses. El 15 de febrer tingué lloc la batalla del Pont de Gol, en la qual Reding en un intent d'anar cap a Tarragona es col·locà enmig de les tropes franceses de Sant-Cyr i Souham, que eren, respectivament, al Pla de Santa Maria i a la plana de Vallmoll. Les tropes franceses efectuaren diverses requises als pobles de la rodalia. L'any 1810 Vallmoll també sentí el pes de la guerra en l'enfrontament que tingueren el francès Macdonald i Sarsfield. La previsió de col·locar part de la columna de Velasco a les altures de la vila aconseguí foragitar un destacament enemic que intentava passar a Valls. L'any 1811 fou pròdig en esdeveniments. El 15 de gener entrà Macdonald a Valls per atacar a Pedro Sarsfield, batalla que, sembla, guanyà, Sarsfield. L'endemà, havien concretat d'atacar conjuntament, d'una banda Sarsfield, que estava al Pla de Cabra amb 3.000 homes, i de l'altre el Capità General interí de Catalunya Campoverde, que era a Tarragona amb 3.000 homes i 4 canons.

L'atac previst contra Macdonald, que es trobava situat entre Valls i Figuerola de Camp. En arribar el Capità General a Vallmoll i veure la posició de l'enemic es retirà acovardit sense disparar ni un sol tret, i sense que el senyal de començar la batalla fet per Sarsfield servis de res. Això influí negativament, ja que les tropes franceses -les més importants del Principat probablement haguessin quedat malparades, i a més l'alegria «una presumible clara victòria havia animat els tarragonins que fins i tot havien vingut a la reraguarda per ajudar els ferits i portar queviures. Evidentment, el cop baix de Campoverde havia posat en perill a Sarsfield. Mentre, Macdonald s'escapolí pel coll de Lilla.

El 29 d'abril, la Junta Superior donà ordres a tots els pobles del Camp que en el cas *“entrar els francesos altre cop, se'ls fustigués”*. El primer de maig entraren, i el Sr. Inglada, comissionat del corregiment de Tarragona que es trobava a Vallmoll per fustigar l'enemic, comunicà que la indisciplina dels seus homes i la manca d'armament feien que tota acció resultés inútil.

Al cap d'un mes, o sia, el 29 de maig, una columna italiana de soldats de pic i pala afecta a la causa francesa entrà a Tarragona mitjançant el pas de la mina de l'Arquebisbe que ara estava seca -sabotejada anteriorment per ambdós bàndols perquè no gaudissin l'aigua ni l'un ni l'altre-. El 8 de juliol es promulga una contribució extraordinària de guerra, decretada pel mariscal Suchet. Vallmoll hagué de pagar 4.480 duros. I entrem ja a l'any 1812, qualificat de desfavorable en tots els ordres, fins i tot per al clergat ja que la tasca d'aplegar el producte dels delmes i de les promícies cada dia resultava més difícil, fins el punt que el vallmollenc Josep Molins, conjuntament amb d'altres, estipulava uns pagaments però amb garanties. Per al cobrament corresponent a 1813-14, el Capítol ja no trobà arrendataris.

En l'interregne d'ambdues revoltes podem esmentar que el 1820 s'obri la carretera de Tarragona a Montblanc, previ recurs de Guillem Oliver, representant de la Junta d'obres del Port de Tarragona, contra Salou; i que el 27 d'octubre de 1823 la corporació de Tarragona es dirigí al comandant general a fi que ordenés als de Vallmoll que repareessin la mina de l'Arquebisbe que havia estat novament tallada per les tropes realistes de Ferran VII.

La dècada dels quaranta veu el naixement de Rafel Oller i Pons -1842-, fundador del “Diario Vallense”. Diputat Provincial. Uní les faccions republicanes vallenques al centre de la Unió Republicana. El 1846 la capella de la Santa Creu de Bellavista depenia de l'església de Vallmoll. La del cinquanta veié la decadència i extinció dels hospitalers -1851- i la del setanta la revolta social dels teixidors a mà vallencs amb la participació de tropa i paisans armats de Vallmoll -1868-. i entrem ja, de ple a la revolució de setembre de 1878. L'ajuntament vallmollenc, en data 2 d'octubre, proposà l'adhesió i la creació d'una Junta de Govern interina per a sostenir l'ordre i la llibertat. Aquesta rebaixà el preu de la sal, i acordà que a la nit sortís una patrulla per avisar l'autoritat de qualsevol incident que pogués succeir. El 15 del mateix mes es prohibí de portar armes sense autorització, llevat d'aquells que estiguessin a la Milícia ciutadana de la vila. El 25 d'octubre s'escolliren els caps de companyia de la vila formada per 1 capità, 2 tinentes i 2 sot-tinentes. El 27 de juny juren la Constitució de la Monarquia Espanyola un total de 21 persones de la forma següent: Ajuntament, Força ciutadana 5, secretari 1, Mestre de l'Escola Pública 1, Dipositari 1, Agutzil 1, Guardatermes 2, “Serenos” 1 i peons caminers 2. A les eleccions generals d'abril de 1869, a Vallmoll guanyaren els republicans. Durant el regnat d'Amadeu de Savoia, el 8 de setembre de 1871, o sia vuit mesos després de l'entrada al país, una representació de la Corporació anà a Tarragona, on fou rebuda pel Rei en acte oficial i solemne de besamans. Tanmateix, el 30 de setembre, el soldat vallmollenc Ramón Rabassó Blasi rebia la Creu de plata de l'ordre del Mèrit Militar, segons acord de 14 d'abril de 1869, del Poder Executiu de l'Estat, en mèrits als serveis de guerra

guanyats en combatre els insurrectes de Màlaga, el 31 de desembre de 1868 i l'1 de gener de 1869. Durant l'any 1872, es demanà a la població que aportés recursos per salvar-la dels dies en consternació i de dol i es creà una força pública. Estem davant la tercera guerra carlina al Principat. El 15 de febrer del 1873, es rebé un escrit del Govern Civil, el qual explicava com havia anat la proclamació de la república i si l'acataven. S'hi envià comunicació afirmativa. Tot i amb això les tropes carlines van agafar coratge, per la qual cosa, el 16 de febrer i el 2 de març s'acordà de fortificar la vila, bo i esperant l'atac carlí, que se produí el 10 de juliol, quan en nombre de 600 homes capitanejats pels capitosts Baró, Cercós i d'altres penetraren a la població a 1/4 de 12 de la nit.

S'emportaren com a mínim a 10 veïns. L'11 d'agost de 1874, l'Ajuntament rebé per mitjà del telegrafista de la Torre del Castell en comunicació del Governador Militar, mitjançant la qual ordenava construir un cadafal i una garita per a poder maniobrar el telègraf que s'hi havia de col·locar. El 25 d'abril es feu una protesta al cap Econòmic de la província, perquè en 10 anys la població havia minvat, a causa d'aquests estralls, 136 persones, tal i indicant que hi ha 393 persones que són considerades jornaleres i pobres de solemnitat 1 que, per tant, el Municipi no havia de pagar tant com ho feia. El 23 d'octubre de 1881 tres veïns tramiten una instància per mor del trasllat del cementiri, i el Governador Civil donà permís. Mentre una altra plaga assaltà el poble, la fil·loxera, causa que motivà que l'alcalde demanés diners a la Corporació per a pagar despeses imprevistes.

El S. XX té com a fita essencial la guerra dels Tres Anys. Però dels anys anteriors podem esmentar l'ascens del polític Vallmollenc Gabriel Ballester i Boada, nascut el 1855. Es presentà com a diputat pel districte Valls-Montblanc i en sortí elegit dues vegades. Pertanyia al partit Liberal de Sagasta. També cal dir que, segons el diari La Cruz, a Vallmoll no passà cap incident amb motiu del 6 d'octubre del 1934. A l'apartat d'aquest diari, dedicat a la crònica de la vila llegim que *"...hubo una leve excitación, contenida por completo, que se desvaneció en cuanto se recibieron las primeras noticias de la sofocación de los desmanes producidos por revoltosos..."* Dels fets del 39, podem esmentar que el 13 de gener de 1939 les tropes de la 1150 "División de Navarra" comandades pel general Juan Bautista Sánchez estaven a la zona de Montblanc i arribaren a les proximitats de Masmolets, i obligaren les forces republicanes de la 37 Brigada de la 46 Divisió a retirar-se. Arribaren fins a Plana de Vallmoll, on feren nit. El dia 14 reprengué camí tota la 5a de Navarra, que estava formada per 3 agrupacions, i cada una d'aquestes per 4 batallons, en direcció a Tarragona. La informació del comandant A. Kropp ens diu que les bateries 4a i 5a Flak antiaèries de la 5a de Navarra eren comandades pel tinent Stubbe. Molts projectils van caure a prop del poble. La infanteria ultrapassà el poble. Detonació republicana i voladura del pont del torrent de Vallmoll. El foc republicà des del Regolf hostilitzà les forces de la Legió Condor. Foc de fusell i metralladora obligaren els carros de combat a desplegar-se, mentre els antiaeris obrien foc contra els camions republicans que marxaren a poca distància d'ells. Stubbe, mentrestant ordenà la captura de les metralladores que impediè l'avenç dels batallons.

Del període de guerra, podem esmentar com a fets més rellevants els següents. El 21 de juliol de 1936 va constituir-se el Comité Antifeixista, integrat per la Unió de Rabassaires, l'Esquerra Republicana, la C.N.T., i la Izquierda Republicana, per passar al cap de poc temps a estar format per la C.N.T., els Rabassaires Unificats i l'esquerra Republicana. El 15 d'octubre es publicà el decret de Col·lectivització del Camp, que incloïa el Reglament de la secció de Treball col·lectiu del sindicat de treballadors del Camp de Vallmoll. Hi ha 16 articles i es publicà perquè pogués servir d'orientació a d'altres pobles. El 10 de setembre, la CNT tenia 210 afiliats. El Consell Municipal era format per 4 homes de la CNT i 3 de l'Esquerra. El dia 10 de setembre morí el primer combatent vallmollenc, pertanyent al grup 9a de la centúria 17 de la Columna Llibertat. Als inicis de l'any 37, foren acollits pel consell local 50 refugiats de Madrid. L'octubre del 1938 fou designat com a nou secretari del Comité Comarcal de la CNT el convilatà Pere Segarra, el qual sota el pseudònim d'Anteo signà moltes gloses contra les forces revoltades. Els primers dies de l'any 1939 l'avió Heinkel 59, anomenat vulgarment l'Isidre, famós pels bombardeigs nocturns, caigué al nostre terme municipal. Un altre fet a destacar és que després de l'entrada de les tropes franquistes, forces de la 3a batalló l'Algèria i del 4rt Tambor de Regulars d'Alhucemas es quedaren a la nostra vila prop d'un any.

La història recent podrà centrar-se tal volta en l'inici de la pèrdua dels tresors artístics. A més dels que podríem esmentar perduts durant la guerra, s'hi afegeix la pèrdua del sarcòfag romà de ca Ballester - any 1951-, i de la desfeta de la part del Castell per agafar les pedres que ara estan a la façana de l'Ajuntament. De l'any 1952 -3 de juny- podem citar el pas de la comitiva fúnebre de les despulles de Jaume I que anaven de Tarragona cap a Poblet. L'any 1977 es produeixen les primeres eleccions generals democràtiques, que a Vallmoll guanyà per al Congrés el P.S.C., amb 309 vots i, per al Senat

també la mateixa força política. A les municipals del 3 d'abril del 1979 per escollir el primer Ajuntament democràtic d'ençà de la postguerra, guanyà l'Entesa Municipal Vallmollenca, amb 343 vots. Arribem així a l'any 82, any que veu unes millores notables per al poble -obertura dels nous pous subterranis-, i una altra desfeta històrica l'arrabassament del molí de Vallmoll.

La baronia de Vallmoll

Guillem V de Castellvell, el Jove, senyor de Vallmoll (mort el 1178), el 1167 fou el primer que posseí el territori i la baronia de Vallmoll. Va fer testament i llegà a l'orde del Temple el territori fins que retornà una quantitat de diners que els devia. El 1184 l'orde de l'Hospital pleitejava per la possessió de Vallmoll. Després passà, successivament, a Guillem I de Castellvell, senyora de Vallmoll. (morta 1226/ 28), casada amb Guillem Ramon i de Montcada, vescomte de Bearn i d'Oloron; al seu fill Guillem II de Montcada, senyor de Vallmoll (mort 1229), en la conquesta de Mallorca; el seu fill Gastó VII de Montcada, senyor de Vallmoll (mort 1290), al qual Jaume I concedí la potestat de celebrar mercat cada dijous, i a la seva filla Guillem II de Montcada, senyora de Vallmoll (morta el 1309), casada amb l'infant Pere d'Aragó, germà del rei Jaume II. L'infant Pere participà en el comandament de l'exèrcit organitzat per la Corona d'Aragó contra Castella. Conjuntament amb Alfons de la Cerda, atacaren ciutats i destruïren collites, i s'apoderaren de Lleó. L'infant Pere, malgrat tot morí víctima de la pesta quan tenia assetjada la ciutat de Conca. Guillem II, de la casa de Montcada i Castellvell, tingué, durant la seva existència, la casa de Foix permanentment contra ells, fins al punt que la guerra fou contínua entre els uns i els altres. Sense saber-ne prou bé el com i el perquè trobem que Gastó I, comte de Foix, vescomte de Bearn, és el nou senyor de Vallmoll (mort el 1315). El propietari de la baronia fa donació a Ramon Folc VI, vescomte de Cardona (mort 1320) en mèrits a l'ajut que li dona a l'hora de recuperar certs territoris, el qual serà el nou senyor de Vallmoll.

El seu fill Hug I, vescomte de Cardona, senyor de Vallmoll (mort el 1334), casat amb Beatriu d'Anglesola assegurà el dot de la muller i, per tant, els homes de Vallmoll li presentaren homenatge. També vengué a carta de gràcia el Castell de Vallmoll a Maria de Canet casada amb son germà, ja mort. Ramon Folc VII, vescomte de Cardona. La baronia passà a mans del seu fill Hug II, primer comte de Cardona, vescomte de Vilamur, senyor de Vallmoll (mort el 1400). En fer testament a favor del seu fill menciona *"...la baronia de Vallmoll com sus lugares y castillos..."*. Rep l'herència el seu fill hereu Joan-Ramon Folc, comte de Cardona, senyor de Vallmoll (mort el 1422), el qual atorga poder, el 1402, perquè facin lliurament, segons venda, del Castell, vila i baronia als notables Ramon Alemany de Cervelló (mort 1405), cavaller, Conseller i Camarleng del Rei i Governador General de Catalunya, i a son fill Guerau Alemany de Cervelló (mort el 1418), Conseller i Camarleng del Rei. El lliurament el feren al senyor de Vallmoll el 31 d'octubre de 1402". Consta que constituïts els procuradors davant l'església, hom va convocar el batlle i la Universitat de la baronia, i se'ls comunicà la venda d'aquesta. Manaren els castells, feudataris i als cavallers que prestessin homenatge i reconeixement com els esmentats nobles senyors i els reconeguessin com a senyors de la baronia. L'11 senyor de Vallmoll vengué la baronia el 15 de maig de 1408 a la seva neboda Elionor de Cervelló, 12a senyora de Vallmoll (morta el 1445), per 22.000 florins equivalents a 12.000 lliures. Amb Elionor s'acabà el domini dels Cervelló de Querol i Montagut sobre Vallmoll. Aquesta revengué, el 16 de novembre de 1408, la baronia per 20.000 florins, equivalents a 11.000 lliures, a Gregori Burgués, cavaller mallorquí, que passà a ser el nou senyor de la baronia.

Féu testament el 1425 i escollí sepultura a la capella de Santa Llúcia al costat de l'altar major de l'església de Vallmoll. Ramon Burgués, casat amb Llorenç Salvà, nou senyor de Vallmoll i fill de l'anterior, manà, en el testament de 1430, que l'enterressin a l'església de Vallmoll, i la seva dona, segons testament de 1479, manà que l'enterressin a Tarragona en el cas de morir en aquesta ciutat i a Vallmoll en el cas que l'òbit fos en aquesta vila. Succeí a Ramon, Francesca Burgués i Salvà, senyora de Vallmoll, filla dels anteriors, la qual es Casà amb Berenguer de Montpalau, que en fou un dels marmessors nomenats per la reina Maria, vídua d'Alfons el Magnànim. Berenguer oferí els vasalls vallmollencs per a *"...la conservació e defensa de les llibertats de aquest Principat e caso publica de aquell, com a bons vethaders catalans..."*.

El nou senyor de Vallmoll fou Gaspar-Benet de Montpalau i Burgués, el qual, per mitjà del casament amb Dionísia, quedà emparentat amb els Requesens, comtes de Palamós. El baró era Procurador Reial de Tarragona, segons designació feta el 1495 per Ferran el Catòlic. La baronessa era filla del Governador de Catalunya. Gaspar-Benet feu testament al Castell de Vallmoll l'any 1502, 1 nomenà

hereva usufructuària la seva muller i hereva a sa germana Joana. Després de la sentència favorable de la Reial Audiència de Catalunya, el 1507, Joana de Montpalau i Burgués serà la senyora de Vallmoll en Comptes de Dianisia, la seva cunyada. En el testament de 1517 nomena hereu el consanguini Francesc Burgués, senyor de Vallmoll (mort el 1555), procurador reial de Mallorca, del qual Gregori, fundador de la dinastia, n'era besavi. Això vingué motivat per la sentència arbitral contra les pretensions de Joana de Montpalau i Burgués a la Baronia de Vallmoll. A la mort dels barons de Vallmoll, sense fills, els succeeix la seva neboda Caterina Burgués, senyora de Vallmoll que es casà amb Pere de Pax, cavaller mallorquí, posseïdor de la baronia de Bunyolí i honor de Felanitx. L'herència passà a la seva filla Isabel de Pax i Burgués, senyora de Vallmoll, casada amb Bernat de Boixadors i d'Erill, primer comte de Savallà, mort el 1616. Ell testà que l'enterressin a l'església parroquial de Vallmoll, dins la capella del Sant Crucifix. Així entraven en contacte la casa de Boixadors i la de Savallà.

Isabel feu hereu usufructuari el baró, i hereu propietari son fill Joan de Boixadors i de Pax, segon comte de Savallà, senyor de Vallmoll (mort el 1624). En casar-se amb Elisabet de Rocabertí, agafà el títol de vescomte del mateix nom. Testà a favor de son fill Bernat de Boixadors i Rocabertí, senyor de Vallmoll, el qual hi renuncià, per entrar al convent de Santa Eulàlia de Barcelona, i aleshores prengué per nom fra Antoni de Vallmoll. Llavors la baronia passà a son germà Francesc de Boixadors i Rocabertí, senyor de Vallmoll (mort el 1672) que fou cavaller d'Alcàntara. Es casà amb Esclarmonda de Rocabertí i Safortesa, i després amb Teresa de Pinós. El 1654, Miquel Bonet, procurador de Miquel Salvà, Tresorer del Principat de Catalunya i Segrestador General nomenat per SM s'incautà del comtat de Savallà, de la baronia de Vallmoll, etc. Tot plegat, ho restingué la Marquesa de Marcel·lí, la qual seguia l'obediència al rei de França. Felip IV els retornà a Joan de Boixadors, el qual està enterrat a la capella de Sant Llorenç del monestir de Montserrat. El succeí el fill de la segona dona Joan-Antoni de Boixadors i de Pinós, senyor de Vallmoll (mort el 1744). Heretà la casa de Rocabertí. Fou virrei de Mallorca, des de 1106 a 1713. L'hereu fou el fill de la primera dona, Bernat-Antoni de Boixadors i Sureda de Sant Martí, senyor de Vallmoll mort el 1755. Fou ambaixador d'Espanya a Portugal. Morí a conseqüència del terratrèmol de Lisboa. Per iniciativa seva, el 1729 es creà l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, la finalitat de la qual és l'estudi de la història i de la instrucció de la joventut. Ferran-Felip-Basili de Boixadors i Chaves, senyor de Vallmoll, mort el 1805, fou ambaixador del Rei d'Espanya en diverses corts estrangeres. No va tenir successió directa, per la qual cosa, heretà la baronia la filla d'un cosí germà seu, Joana de Boixadors i de Cotoner, senyora de Vallmoll, morta el 1862. Es casà amb Antoni Ma Dameto i Crespi de Valldaura, que fou ambaixador a París. Cal anotar que durant el període del Trienni Liberal (1820-1823) les Senyories jurisdiccionals foren abolides a Catalunya. El succeí son fill Francesc-Xavier Rocabertí de Dameto i Boixadors, senyor de Vallmoll, mort el 1875. Era casat amb Margarida de Veri i Sales. Son fill, Tomàs Rocabertí de Dameto i Veri, senyor de Vallmoll, fou el continuador de la baronia encara que en morir solter passà la herència a sa germana Joana Adelaida Rocabertí de Dameto i de Veri, senyora de Vallmoll, morta el 1899, la qual es casà amb Ramon Despuig i Fortuny, comte de Montenegro i Montoya, Grande d'Espanya. Nomena hereu el seu nebot Ferran Truyals i Despuig, senyor de Vallmoll i Marques de la Torre, cavaller de l'hàbit de Calatrava, Diputat a Corts, Senador del Regne, Cavaller de la Creu del Mèrit Militar. Es casà amb Magdalena de Villalonga i Safortesa. Morí a Palma el 14 de febrer de 1923. Va posseir títol nobiliari fins el 1922, data en què foren venudes les possessions, que comprà el vallmollenc Josep Orga, el qual les traspassà posteriorment a l'Ajuntament de Vallmoll.

La Comanda hospitalera

Referent a la comanda entesa com a unitat administrativa d'una orde militar, governada per un comanador, hem de manifestar que, a Vallmoll, hi ha constància de l'orde del Temple, cap a l'any 1176, segons testament ressenyat de Guillem de Castellvell, senyor de Vallmoll. Pocs anys més tard, el 1184, hi ha l'orde dels hospitalers de Sant Joan de Jerusalem, ja assentats a Vallmoll. No sabem, però, el motiu de la seva presència en aquestes terres. Els comanadors que cita Miret i Sans van des de Pere de Cirera -1205-, a Nicolau cotoner -1711-, i fins Jordi Segà, el 1788, segons la unió que s'establí amb Selma. És probable que, des de sempre, el casalici dels hospitalers al camp de Tarragona fos Selma. A Puigpelat, es trobà una lapida gòtica del s. XIII, de 20 x 30 cms., que diu, traduïda del llatí: *"Any del Senyor 1294, dia 30 de setembre, mori fra Bernat Pasià, qui per molts anys fou preceptor d'aquesta casa de Vallmoll. Fou bo, probó (sic) i discret. L'ànima del qual descansa en pau. Amén"*. Aquest comanador, tal volta, l'hauríem d'afegir als que cita Miret i Sons per a Vallmoll.

Morera ens parla d'un plet entre l'Arquebisbe de Tarragona i els hospitalers de Vallmoll. La concòrdia

es produí l'any 1205.

La pau d'aquests hospitalers de Puigpelat es trobà l'any 1298. El batlle de Vallmoll, G. De Banyeres, que ho era de la Sra. de Montcada i Castellvell, es personà amb forces i empresonà cinc homes, confiscà cavalleries i feu altres escarafalls. Guillema escrigué al batlle per tal d'obligar-lo a donar llibertat als presoners, i a restituir tot allò que havien robat i ordenà que, en l'esdevenidor, fos un defensor dels homes i de les coses de l'Hospital.

De l'any 1408, es té notícia de l'escriptura d'arrendament de les rendes de la comanda de les coses de Vallmoll. Això era un abús contrari a l'esperit de l'orde, ja que els comanadors cercaven obtenir una renda fixa. L'arrendament de Vallmoll s'expressà així:

- "Joan Descarrigues arrenda a Francesc Dardaric i als seus la comanda de Vallmoll amb totes les rendes i censos, terres, terços de les terres, quarts, etc., pel preu cada any de 160 florins d'or d'Aragó, sense pagar res més per altres càrrecs imposats."

És convingut que Francesc defensarà les rendes que la comanda, així com Joan, també ho farà.

Francesc ha de tenir habituds les cases que són cap de comanda i fer-hi foc i llum, etc."

- "Francesc haurà de podar la vinya de la casa, durant l'arrendament".

- "Haurà de fer les obres següents:

- Mur (li dona tot tipus de detalls); arreglar parets velles; mudar el portal; i cobrir la cambra del prior en dues cobertes, per la qual cosa, haurà de menester vint bigues; etc.

- Els hospitalers, segons Pere Català, tot i dependre, les seves terres, del Senyor de Vallmoll estaven situades a la partida dels hospitalers, a Puigpelat al costat del torrent de l'Hospitalet o de Vallmoll i cada vegada més propers a Selma, per moltes qüestions.

Transcripció a continuació unes dades sobre l'ermita de l'Hospital:

"L'Ermida estava situada al cim del turonet adjunt a la rasa de mena a Vallmoll, prop del camí de Valls a Vilabella, a mig jorn de les Quadres de Torrelles, nom del Senyor que fou al segle XVI un dels grans priors de Catalunya. Un munt de pedres que pertanyien a l'obra de maçoneria de l'Ermida, senyala el lloc on estava situada.

Al costat de l'Ermida i l'Hospital tenien un hort que encara es conserva amb el nom de l'hort dels frares.

La situació té un caràcter estratègic, puix la muralla natural que formo balç de la rasa, es podia lliurar d'alguna sorpresa en les incursions que feien els moros de la muntanya de Prades, en el temps que s'hi instal·laren els hospitalers. A més o més, en aquests llocs, les aigües brollen en abundància exuberant."

En resum, podem dir que la comanda com a tal tingué una vigència de quasi sis-cents anys, des del s. XIII al s. XVIII, tot i que decaigué fortament els dos últims segles.

El castell de Vallmoll i la Comanda Hospitalera

Cara a la vicissitud històrica, Vallmoll és topònim que compareix amb anterioritat a l'any 1000, i àdhuc abans de la presa de Barcelona per al-Mansur. Així, el gener del 975 "Galinde" va vendre a "Enneco" que vocant Bonafiliu unes terres "*in comitatum Barquinonensis, in terminio de castro Olerdula, in loco que vocant Pinellus vel ad ipsa revura vel in Vallemolle*" (1). La personalitat d'Ennec anomenat Bonfill no ens és del tot desconeguda (2) i hom el considera l'ascendent de la branca dels senyors de la baronia de Castellvell (3). Cinc anys després -el març del 980-, "*Ermengarda, femina*" va vendre, també, unes terres del comtat de Barcelona "*in terminio de Olerdola, ubi dicitur Vallemolle*", a "*Iohane*"; en la transacció hi ha al·lusió a "*ipsa turre*" (4), de la qual era venuda aleshores "*mea hereditatem*". Altres individus compareixen documentalment relacionats amb el lloc dit Vallmoll i sorprèn la repetició que s'esdevé, com adquiridor, del nom *Gondefred* (5). Alguns mesos després de la destrucció de Barcelona per les forces d'al-Mansur, el gener 987, aria" vengué a "Iovanes" "terra mea propria" que havia heretat

dels progenitors; “terra in chomitatu Barchinonense, in terminio de Olerdola, in Vallemolle” (6). El maig del 996, Ennec “Bonfill” Camprà al prevere “Bellofredus una peça de terra en el terme d’Olèrdola i lloc de Vallmoll per dos mancosos d’or cuit i al mateix dia vengué a Matfred, pel mateix preu, aquella terra o altra del lloc indicat (7).

Hem dit que Ennec “Bonfill” és apreciat en la línia originària dels barons de Castellvell. En novembre de 1041, l’espasa de Guillem de Castellvell, Adalaedis filla del difunt Ermemir, vengué a Ramon, fill d’ambdós cònjuges, els alous que hi havia en els castells i torres de Ventallols, Vallmoll, Castellvell de l’extrem de la Marca situats a Olèrdola i Peredès; també li vengué o li cedi altres passessions (8). Probablement, algú estranyarà que Vallmoll s’integrés en l’àmbit d’Olèrdola i dels Castellvell; pot seguir-se’n l’explanació (9). De fet, Vallmoll s’acredita, el 1079 i 1080, com un feu comtal barceloni (vegeu, si us plau: volum II, pàgina 15, nota 32). No ha de sorprendre per tant, que, el juliol del 1153, el senyor de Castellvell concedís, entre altres béns, el mas anomenat Malgraneda, en el terme de Vallmoll, Així com drets sobre els molins de “Ched” (10), indret situat entre el coll d’Albaric i el riu Francolí (11).

El Guillem de Castellvell que el 1167 entrà en possessió dels dominis de Castellvell va atorgar testament el 28 d’abril del 1176, llegant a l’ordre del Temple la dominicatura mea de Valmol” des de l’honor de Ponç de Fonollar, en avall, en la mateixa direcció de les aigües, fins al Francolí, per tal que ho tinguessin fins que els fos satisfeta una quantitat que els devia (12). Tanmateix, pocs anys més tard, el 1184, fou l’altre ordre émul -o sia, el de l’Hospital de Sant Joan- que trobem en plet amb l’arquebisbe de Tarragona a propòsit del lloc de Vallmoll; arribà la concòrdia quan el castellà d’Ampasta s’abligà, en nom de l’arde, a lliurar el delme corresponent a l’Església (13). L’historiador Miret i Sans comenta: “Com començaren los Hospitalers a tenir drets i béns en lo lloc de Vallmoll, del Camp de Tarragona, no ho sabem. Ja n’hi passeien en 1184”. El més antic comanador de Vallmoll que hom documenta és Pere de Cirera, que figura amb l’esment “comendator domus Vallemollis” en un conveni efectuat el 1205; ja aleshores hi havia comunitat de frares hospitalers a Vallmoll (“habitantibus domo Vallemollis qui modo sunt”) (14).

Escau aci de girar la vista enrera, a tenar de la manifestació emesa per altre historiador, Emili Morera: “Vallmoll fou la vila alçada en lo segle XI per los antecessors de la casa de Cardona, donada en feu per lo sobirà En Ramon Berenguer I a un de sos fills, gaudint lo senyoriu del mer i mixt imperi i de tota jurisdicció, passant després a l’ordre de Sant Joan de Jerusalem” (15). El mateix autor ofereix que el castell de Vallmoll, la seva població i el seu terme apareixen al·ludits en diferents afrontacions del darrer terç del segle XII, relatives a la Secuita, els Garidells i altres pobles dels encontorns. El poblament i la protecció de tocos immediats a Vallmoll, resulta del document del 4 de Juny de 1207 al qual ens hem referit en l’article sobre el castell de Puiginyós (municipi de Mantferri) i que situa per aci la senyoria de Guillema de Castellvell. Aquesta dama, el 30 de setembre de 1215 donà a Bereguer Revelló lloc per edificar dos molins en la parròquia de Vallmoll (16).

En 1219, era “frate Raimund de Tarascone comendatori hospitali Vallemolle”; regia llavors la comunitat que residia a Vallmoll (“alii fratribus morantibus in domo Vallemolle”) (17). La nòmina dels diversos comanadors que se succeïren en aquesta comanda ens ha arribat bastant completa. (18).

No desconeixem tampoc l’impost de les rendes de Vallmoll que percebia entorn de l’any 1225 Guillema de Castellvell (19), mare que fou de Guillem de Montcada. Mort Guillem de Montcada en la conquesta de Mallorca, heretà els extensos dominis de Montcada i Castellvell el seu fill Gastó. Aquest darrer, Gastó de Montcada, el 1237 ordenava al seu procurador que pagués una determinada suma amb els rèdits de Vallmoll (20). La presència de Gastó de Montcada a Vallmoll consta documentada (21), baldament pogué ésser esporàdica. El 15 de maig de 1212, el monarca (Jaume “el Conqueridor”), des de Girona, concedí perpètuament a Gastó de Montcada, vescomte de Bearn, lo celebració de mercat tots el dijous en el seu lloc de Vallmoll, amb protecció reial per a tots els concurrents (22).

Venim jugant dues cartes -la de la casa dels Castellvell-Montcada i la dels frares hospitalers- i hem de dilucidar la qüestió.

Cal precisar que el castell de Vallmoll (22 bis) era d’aquella poderosa família i que no albergava pas a la comunitat religioso-militar. N’encerteix el fet que el castell de Vallmoll, com la vila de Nulles, figuri entre les moltes propietats que aportà en dot, el 1291, Guillema de Montcada -filla del vescomte de Bearn- per raó del seu matrimoni amb l’infant Pere, germà del rei Jaume II (23). Tot observant que, si més no, el 1294 bategaven discrepàncies entre els dos esposos d’una part, i l’arquebisbe de Tarragona el seu capítol, d’altra part, per raó dels termes de Vallmoll i Valls (24), enregistrem que Guillema, ja essent vidua, ordenà al seu batlle “de Vayl moyl” que no molestés, ans emparés els hospitalers (25).

Aquesta comunicació, tot seguit de rebuda, el comanador Ponç de Benviure la féu llegir a la plaça del poble de Vallmoll, davant notari; allí mateix, el batlle de Guillema revocà tot el que havia fet en contra dels drets dels hospitalers. Com que la missiva es refereix al “pug-pelat, loc de l'espital”, creiem que tenim els elements necessaris per resoldre que els hospitalers de Vallmoll estaven establers en el terme, aleshores, de Vallmoll, però terme avui de Puigpelat, poble que triga, cronològicament, a manifestar-se com a tal i que tingué, certament, una partida dita de l'Hospitalet (26), Així com motius ara conjuminables (27).

El dia primer d'abril de 1300, la famosa Guillema de Montcada feu donació al monarca, amb reserva d'usdefruit, de les baronies de Montcada i Castellvell, excepte algunes viles, entre les quals Vallmoll, Nulles i Vilabella (28). (Advertim que en el seguiment del fil històric del segle XIII ens ha calgut prescindir d'alguna informació que hem pogut apreciar equivocada) (29). Per l'època, s'expressaren algunes discòrdies entre els homes de Vallmoll i els de Valls (30). El 1301, tenien en feu Vallmoll els hereus de Ponç de Fonollar (31).

Enfilem un capgirell en la propietat de Vallmoll, amb el segle XIV. Quan el rei Jaume II havia arribat, per fi, a canvi de grans sacrificis -escriu Redemonte (32)-, a adquirir les baronies de Montcada i Castellvell, el comte de Foix, considerant-se injuriat en el fet hereditari i ajudat pel seu gran amic i parent del vescomte de Cardona, es preparà per a envair Catalunya. Gastó de Foix tenia, a la mort del seu pare -1302-, 13 anys d'edat i, havent començat la lluita, va continuar-la en el comtat de Pallars, assessorat per Ramon Folc de Cardona. Però el rei Jaume II va assetjat el vescomte de Cardona al castell Montfalcó i foren ajustades treves -el 29 de març del mateix any 1302-, obligant-se Ramon Folc a no ajudar cap de les dues parts bel·ligerants, restant neutral. Ramon Folc, aprofitant la treva, trameté, per mitjà del seu germà Hug de Cardona i de Guerau de Cervelló, una ambaixada al rei, per tal que, en nom seu, de la comtessa de Foix i de Gastó, demanessin a Jaume II la rescissió del conveni fet amb Guillema de Montcada, prometent, en canvi, que el comte de Foix assistiria a les Corts de Catalunya, pel feu del vescomtat de Castellbó. El sobirà va veure amb bons ulls aquesta ambaixada, i, passades unes setmanes, convingué, el 8 de gener del 1303, amb Ramon Folc, rompre el tracte fet amb la senyora de Castellvell -l'ardida Guillema de Montcada per no haver observat aquesta les condicions estipulades, i prometé llavors sostenir les pretensions de Margarida -comtessa vídua de Foix- i fill Gastó a la successió de les terres que a Catalunya tenia la casa de Montcada, però amb certes noves condicions, si arribaven a essent senyors d'aquests dominis. Els feus estarien sotmesos als mateixos serveis que en temps passats; en canvi, els aïllats serien transformats en feus d'honor a tenir pel rei, sense l'obligació feudal. D'aqueixes circumstàncies -no passem a entretenir-nos per menut en l'afer del darrers anys de la vida de Guillema de Montcada amb relació a la política reial- deriva, creiem, la introducció de la casa de Cardona en el govern de Vallmoll; car, en efecte, l'hi trobarem instal·lada. Valgui agregar, encara, que el 17 de juny del 1304, Guillema, estant al Castellvell de Rosones, es queixà al sobirà del dany que a les seves terres feien el vescomte de Cardona i els seus valedors, mentre que, al seu torn, Ramon Folc protestava de damnificacions que li cometien els individus de Guillema. Aquesta dama -algú ha comentat- fou víctima de les envejoses exigències de la casa de Foix, la qual, auxiliada pel vescomte de Cardona, apel·là a tots el mitjans per mortificar-la fins els últims moments de la seva existència. La senyora de Castellvell morí en el mes de setembre de 1309. Seguidament, el vescomte de Cardona i el comte de Foix -eren parents- desplegaren inusitada activitat. Positiu és que quan, anys després, el 1375, el rei Pere “el Cerimoniós” erigí el comtat de Cardona, una de les localitats expressament al·ludides com subjectes al comte de Cardona fou Vallmoll (“castrum de Vallmoll intra vicariam Terracone”) (33). Per cert que com que cens dimanat de les Corts de Cervera del 1359 assenta que Vallmoll i Torrelles -caseriu que hi hagué proper (34)- pertanyen al comte de Cardona (35), la dada és vàlida perquè hom pugui fixar la data exacta de l'esmentat fogatjament.

Respecte a la comanda hospitalera de Vallmoll, coneixem l'escriptura d'arrendament, l'any 1408, “de les rendes de la comanda de les cases de Vallmoll”, feta per “lo molt honorable frare Joan Descarigus, Comanador de la Esplugacalva et de les Cases de Vallmoll” al “honrat religiós frare Francesch Dardarich”. No és del cas, ací, d'especificar el document -publicat íntegrament per Miret i Sans (36), car ja ens ha restat discriminada la comanda com allunyada del castell de Vallmoll; en tot cas, podem perdre nota que “en alguns lochs de la casa (de la comanda) sen leu la crosta vella” i calia reparar “en manera que aquelles tapies qui son velles se puxen sostenir”. Entenem que, cara al tema casteller, sobra d'insistir amb referència a la comanda de Vallmoll, la qual, formant unitat amb la de Selma, ja s'involucra, en les característiques principals que sabem, en el que hem dit en l'article sobre el castell de Selma (municipi d'Aiguamúrcia).

El poble, o la vila, de Vallmoll devia haver-se emmurallat, car el 1432 el sobirà (Altons “el Magnànim”) disposà la percepció d’impostos per a la reparació de les muralles, tant de la vila com del castell (37). “Al molt magnífich mossen Berenguer de Montpalau, cavallar, senyor de Vallmoll” cursaren una lletra els diputats del General, el 8 de juliol de 1462 -any en que esclatà la guerra contra Joan II-, notificant-li que “nosaltres havem gran plaer de vostra bona e vertadera intenció e oferta de vostres vassalls que haveu e voleu haver a la conservació e defensió de les libertats de aquest Principat e cosa publica de aquell, com a bons e verthaders cathalans” (38).

Era baronessa de la vila de Vallmoll la “molt noble senyora Catherina Burgues y de Pax” i residia a Mallorca quan el 1562, els jurats de Vallmoll li escriviren, demanant-li llicència per a edificar l’ermita de la Mare de Déu del Roser en terreny de la Cavalleria, propietat de la esmentada baronessa (39); la dama concedí el terreny on fou erigida l’ermita pròxima a la vila i “prop del pont dit de la rasa” (40).

Ferrat i jurat en lo castell de dita Vila de Vallmoll” -és a dir que hom hi habitava- llegim una escriptura, del 16 de novembre de 1579, per la qual Bernat de Boixadors, “Sr. y baró de la vila y baronia de Vallmoll, Camp i diòcesi de Tarragona”, cedí uns censals a les germanes Pràxedis, Caterina i Margarida de “Pachs” (41).

Pel seu testament del 17 de gener de 1606, “Bernat de Boixadors, Campte de Çavallà en la pnt. principal de Cathalunya en Bar.º populat, fill illegitim i natural del molt noble senyor Don Joan de Joan olim de Boxadors, Sr. dels Castells, lochs i termens de Robio, Miralcamp i altres locs en lo dit principat de Cathalunya, y de la Sra. Dona Marquesa de Boxadors y de Erill” elegí “sepultura en la esglesia parrochial de la Vila de Vallmoll, dins la capella del Sant Crusifici, construïda al costat de l’altar major de la dita esglesia.

...Dexam a la Capella del Castell de la dita vila de Vallmoll 20 ll. per vesllrse de dol. ...Item volem sien donades y reperlides 200 ll. entre los vassalls pobres de tots los locs que tenim y posseim asceptat los vassalls de la baronia de Vallmoll. ...A la dita Sra. Dona Isabel Burgues molt amada consort nra., la sua dot la qual consisteix en la baronia de Vallmoll y en los locs y termens de aquella. ...Isabel Burgues, consort nre., hereva universal de vida sua natural ...i apres hereu serà Joan de Boxadors y de Pachs fill...” (42).

Tenim notícia, igualment, de les disposicions testamentàries, dotades el 10 de desembre de 1615, «“Isabel Burgues i de Pachs, comtesa de Çavallà en lo present Principat de Catalunya, sra. De la Vila y baronia de Vallmoll en lo camp de Tarragona; Consort de molt lltre, i spectable sr. Don Bemat de Boxadors, comte de Çavallà y señor dels castells, llocs i termes de Robió, de Pontils y de Sta. Perpetua o altres castells, viles y lochs en lo Principat de Catalunya; ...tilla de Pere de Pachs, donzell, en la ciutat de Mallorca domiciliat, i de la Sra. Catarina Burgues. tots detunts” (41). Escollí sepultura en la esglesia parroquial de la Assumptio de Ntra. Sra. de la Vila de Vallmoll en lo vas a carner que tenim intenció de fer dins la capella del Sant Crusifici”. Aquest carner ja era fet i servia quan el 1624 féu testament i “egregi Don Joan de Boxadors i de Pachs, comte de Çavallà i senyor de la vila i baronia de Vallmoll”, etc., indicà “Sepultura en la Iglesia parrochial de la Vila de Vallmoll dins la capella del St. Crucifici construhida al costat del altar major de dita Iglesia en la qual los cossos de dits pares nostres estan sepultats” (44).

A l’obra Práctico forma y stil..., editada el 1632, es consignen “Vallmoll, Brafi, Nulles, Bellavisto” “del Comte de Çavallà per sa muller’. Quan a “Puigpelot” “es lo civil de la Religio de S. lua, y lo criminal del Cote. de Çavallà” i de “Casafort” “es lo civil de Baro, y lo criminal del Comte de Çavallà”.

Fa cosa d’un quart de segle -escrivim en 1970-, un particular, Josep Orga, va vendre aquest castell -carcassa ruïnosa- o l’ajuntament de Vallmoll, per la quantitat segons referències- de 10.000 pessetes (45). A vegades, hom ha parlat de restaurar-lo; és Castell de força àmbit (46). L’escriptor Gras i Elies va anotar que el castell té un eco que reproduceix les quatre darreres sil·labes de la paraula. Nosaltres temem que aquest eco s’acalli cada dia mes...

NOTES

(1) El “Libre Blanch” de Santes Creus -edició a càrrec de F. Udina (Barcelona. 1941), pàg 1.

(2) Vegeu. si us plau: volum II. pàg 93.

(3) Bonaventura Pedemonte i Falguera. Notes per a la Història de la Baronia de Castellvell de Rosanes (Barcelona, 1929), pàg 77.

(4) Federico Udina Martorell, El Archivo Condal de Barcelona en los siglos IX-X (Barcelona, 1951), pàgina 365.

Per cert en una afrontació indicada en aqueixa escriptura és “...de occiduo in terra de Albaro”. Pot tenir a veure aquests personatje amb el topònim Albà?

(5) Any 981: "Eles" i muller "Odensinna" venen a "Gonnofredo" i muller "Trasemira" una parellada de "terra culta" "in locum que vocant Vallemolle" (El Archivo Condal..., pàg. 369).

- "Miro" i "Enmenrgarda" cónjuges, venen als mateixos Campradors suara indicats "terra culta et erma propria" al lloc dit Vallmoll (id., pàg. 370).

- "Radulfo" i muller "Ello" venen a "Gondefredo" -sens dubte, un dels Campradors que ja hem esmentat- "terra nostra propia culta et erma" del lloc dit Vallmoll (id., pàg. 371).

- Any 982: "Geramias qui vocant Micharro" i muller "Frugelde" venen a "Gondefredo" "modiatas quinque de terra et semodiata una" "ubi vocitant Vallemolle" (id., pàg. 374).

- "Miro" i muller "Ermengarda" practicaren altra venda referent a vallmoll (id., pàg. 375).

- Any 983: "Eldevonso" i muller "Graciosa" i "Oliba, que vocant Bonus-ommo" i muller "Cixilo" venen conjuntament a "Gondefredo" "terra nostra propria culta e terma" en el lloc de Vallmoll (id., pàgina 37). De passada, cara a futures investigacions, advertim que l'escriptura anomena la "terra de loanne Boscheto limítrofa, i això fa pensar que tal sigui el nom del "Johane" Camprador el 980.

- "Radulfo i muller -"Cuscha"- venen a "Gondefredo" "terra nostra propria culta" "in termino Castro Olerdula" (id., pàg. 318).

- Any 984: "Rihela" 1 muller "Ermedodo" venen a "Gondefredo" "modiatas duas de vineas ...in locum que discut Vallemolle" (id., pàg. 381).

- "Eulalia et filio sua Aico, qui vocant Rosello" venen a "Gonnefredo" "terra culta" en el lloc que hom diu Vallmoll (id., pàg. 382).

- "Oretelle" ven -el mal estat del document impideix de saber el nom del Camprador- "terra mea ...ubi discut Vallemoll" (id., pàg. 383).

- "Ennego que vocant Bonefilio" ven a "Gondefredo" "vinea et terra" "in locum que dicunt que discut Vallemolle" (id., pàg. 385).

Aqueix instrument retreu, entre altres noms, "in terra de lohane" i "in terra de Albaro"

Creiem important de resaltar que en tots aqueixos documents el Camprador és, pel que resulta, el mateix individu.

(6) El archivo Condal.... pàg. 389,

(7) Pedemonte, ob. Cit., pàg. 82.

(8) "Descriu el document ...l'ample perímetre dintre el qual estaven enclavades aquestes propietats que l'indaven al nord amb el comtat d'Ausona, el mont de Sant Llorenç i el Montserrat, seguint la cordillera fins al castell de Font-rubí, amb termes del castell de Sant Martí, castell de Marmellar i de Montmell; a l'est, amb el comtat de Girona, fins l'Oizina comtal, Montnegre. Arenys i pel torrent malo fins el litoral; al sud, amb la platja de mar, fins a la ciutat de Barcelona i pel castell de Port, cap al de Cubelles i Tamarit, fins a Tarragona; i a l'oest, des del lloc de Centelles fins al riu que passa per Tarragona. Tot això fou venut en ple domini i jurisdicció pel preu de 500 sous" (Pedemonte, ob. cit, pàg 88).

(9) "Es en aquest període que es documenta la baronia de Castellví, que es diu situada a l'extrem de la Marca, la qual, per bé que el seu castell central és a reraguarda de la frontera, en ple Peredés, ens interessa perquè els seus límits es fan arribar hipotèticament al Francolí. La baronia és constituïda el 1024 per Berenguer Ramon i la seva esposa Sanxa, a base d'una Campra anterior feta per el comte per un tal Amat. En els seus termenals van des d'Olérdola a Sant Martí Sarroca i la Llacuna, cap a Albinyana, Bonastre, La Nou, travessa el baix Gaià arriben "al riu Tarragona, i tornaven cap a Valls. Vilardida, Marmellà i Sant Martí. Si els termes que esmenta de La Nou fins al Francolí i Valls els haguéssim de considerar ocupats per cristians, no s'explica la cautela que aleshores encara privava d'ocupar al mateix temps Tarragona, la qual quedaria a la mateixa entrada d'un corredor o cul de sac entre aquets indrets i el mar" (Josep Iglésias. La Reconquesta a les valls de l'Anoia i el Gaià -Barcelona, 1963, pàg. 22).

(10) Pedemonte, ob. cit., pàg. 110.

(11) Id., pàg 115.

(12) "Ego Guillemus de Castro vetulo... ..Concedenciam (?) atque dimito Milicie Templi dominicatura meo de Valmol ab honore Poncili de Fenoar inferius sicut oque discurrunt usque in flumen de Franculino cum ipsis mulnariis. ...Quod si fratres milicie sicut superius dixi hoc adimplere noluerint filius meus Guillelmus habeat predictam dominicaturam de Valmol. ...," (Joaquim Miret i Sans, Les Cases de Templers y Hospitalers en Catalunya -Barcelona, 1910-, pàg. 322).

De passada, advertim el concepte "dominicaturum del Valmol", d'interès etimològic, per valor masculí que és assignat al topònim.

(13) Miret, ob. cit., pàg. 195.

(14) Id.

(15) Emili Morera i Llauredó, volum "Província de Tarragona" (Barcelona, sense data). pàg. 832, de la Geografia General de Catalunya, dirigida per Francesc Carreras i Candi.

(16) "...en el punt que fos més apropiat, des dels masos de Bernat de Fortuny fins al Francolí. Quan estiguessin construïts i funcionessin, els proporcionaria operaris de Vallmoll i Nulles, percebent dita senyora la meitat de la moltura" (Redemonte, ob. cit., pàgina 144).

(11) Miret. ob. cit., pàg. 195.

(18) Miret. ob. cit., pàg. 527, indica els següents:

Pere de Cirera	1205
Ramon de Tarascó	1219
Guillem de Santa Maria	1253-1254
Pere Bonet	1280
Pere Mlauel	1286
Ponç de Benviure	1298
Pere Tolo	1359-1365
Roderic de Llobera	1361
Guillem de Grau	1372-1373
Guillem de Preixens	1397-1404
Joan Descarrigues	1408-1414
Joan de Vilafranca	1426
Joan d'Argençola	1491
Francesc de Sant Climent	1558-1563
Joanot de Torrelles	1579-1585
Pau Pol de Copons	1639-1647
Francesc Mlauel	1661
Josep de Rlauer	1671
Arnau Moix	1711

Com que Selma i Vallmoll tingueren uns mateixos comanadors, podem allargar aquesta llista fent-ne confrontació amb l'elenc indicat en l'article sobre el "Castell de Selma" (municipi d'Aiguamúrcia", nota 20.

(19) Ho consigna Redemonte, ob. cit., pàg. 155.

(20) Redemonte, ob. cit., pàg. 170.

(21) Id., pàg. 172.

(22) Joaquim Miret i Sans, Itinerari de Jaume I, pàgina 464.

(22 bis) El Nomenclàtor de pobles i poblats de Catalunya (2a ed., Barcelona, 1964), informa que les ruïnes del castell de Vallmoll són del segle XIII.

(23) Pedemonte, ob. cit., pàg. 197.

L'infant Pere, el 28 d'agost de 1294, manava a Ramon Lloret, batlle del Peredès, Vallmoll i Camp de Tarragona que, les ordres de Guillem de Montcada, cobrés de cada casa dos sous per atendre l'obra de pont de Martorell (Id., pàg. 204).

(24) Pedemonte, ob. cit., pàg. 205.

(25) "De nos na Guillema, muyller que fo del molt alt senyor infant de P. De bona memoria, dona de Montcada et de Castell vyl, al feel seu an G. De Banyeres, batlle nostre de Vayl moyl; saluts et gracia; sapiats que avem entes per lonrat maestre de iospital que vos ab Campartya correuges et fos al pug-pelat, loc de lespital et ali preses V homens qui vos enmenas et aquels encara preses detenis, per ço com deitz que agrom noves entre els et ques defeseren a lur comanador. E maravela nos fort com vos aytal cosa avets feyta, car nos vos aviem manat que les coses de lespital emparassets et gardassets així con les nostres propries et vos avets ne feyt lo contrari segons que avem entes de quens pesa majorment con lo senyor Rei tenent lo dit loc vos vos entrametes daquexes coses que nos vos deym e us manam fermament que si Així et vistes aqueiles letres retatz e deliurets aquells homens et besties et tot ço que pres avets ni tengats del dit ioc de pug pelat e ço que en "acant" avets que el revoquets et doqui avant volem et a vos manam que als homens et les coses de lespital ajudets et mantegats Així com les nostres coses propies et que nols façats en res tort ni desplaent et aço no mudets per res. Feta a Barcelona divendres ans de Cinquagesima anno Domini MCCXCVIII" (Apud Miret Les Cases..., pàg 196).

(26) "Puigpelat membre, l'oný 1661, de la comanda de Selma. En son terme hi havia una partida dita de l'Hospitalet amb una església de N. D. i una casa de l'emiitá, pertanyent al comanador" (Miret, Les Cases..., pàg. 494).

(21) Pascual Madoz, Diccionario Geográfico-Histórico-Estadístico..., XIII (Madrid, 1849), article "Puigpelat", indica: "...en él se encuentra la ermita de N. S. de Hospitalet, de fundación antilauisima; fue templo de la orden de los templarios; después se edificó un hospital a cargo de lo de hospitalarios, y últimamente pasó a la Orden de S. Juan de Jerusalén, según se lee en la inscripción de una lápida ant. de dicha ermita; consta que en 1297 fue reedificada por el M. R. Fr. Bernardo de Punsich: igualmente se hallan en este término vestigios de un edificio romano...". És evident que Madoz, o el seu informador, havia oït tocar campartes, car "templarios", "hospitalarios" i "Orden de S. Juan de Jerusalén" sonen amb un inharmonia que no s'avé, almenys, en els dos dorrers noms, refundibles amb el nom de l'ordre de l'Hospital de san Joan de Jerusalém. Al marge, ens preguntem si el frane Bernat de Ponsic que actuava el 1297 pot ampliar, amb el seu nom, la llista apuntada a la nota 18.

(28) Pedemonte, ob. cit., pàg. 212.

(29) Al.ludim, en especial als dos paràgrafs següents de la Historia de la villa de Valls (Valls, 1881), per Francesc Puigjaner i Gual:

-(pàg. 52) "...en el año 1240, recorrió los pueblos del Campo de Tarragona el cardenal Ramon Folch, conocido por Ramon Nonat, que después la Iglesia puso en el número de los Santos.por descender Ramon Folch de la ilustre familia de cardona, que tenia señorio y era dueña del castillo y lugar de Vallmoll..." (la notícia que el Castell fou propietat de San Ramon -de Peryafort, però l'hem llegida també en la poc solvent Historia de los lugares, villas y ciudades de la provincia de Tarragona -Barcelona, 1907-, per F. Gras Elias.

-(pàg. 44) "En 14 de Junio del mismo año (1292) el Bayle de Vallmoll por el vizconde de Cardona, señor de aquel pueblo (Vallmoll), hizo reclamaciones al de Valls sobre definición de límites entre ambos pueblos, no terminando estas cuestiones hasta el año de 1299, en que intervino el mismo infante D. Pedro por media de un acta auténtica recibida en la escribanía comuna de Vallmoll a 14 Abril de aquel mismo año". Quelcom no rutila en aquest paràgraf; si altre no hi hagués -i val a dir que els drets de Cardona no afloren encara en el segle XIII- cal tenir en compte que l'infant Pere germà del rei Jaume II feia el 1299 més de dos anys que era mort i que no pot tractar-se de l'infant Pere fill del mateix sobirà i que sabem nascut el 1305.

(30) "En Febrero de 1292, con motivo de una tala de árboles que los de Vallmoll dijeron haber sido hecha por los de Valls, hubo entre ambos pueblos fuertes disenciones hasta que en dicho año recayó resolución favorable a nuestra Villa (de Valls), firmant de dret los Senyors del Jurats de la present Vila de Valls en poder de Veguer de Tarragona é probant no ser certa la talla que la procurador del Battle de Vallmoll deya era estada feyta per alguns homens de la Vila de Valls'. De fecha 14 de Junio del mismo año es otra escritura que obra en nuestro archivo municipal, en el cual los habitantes de esta Villa se dirijen al bayle de Vallmoll espresándole que el dirimir las cuestiones entre las habitantes de Valls, que tienen tierras a lo otra parte de la aceguia del Francoí, y los de Vallmoll corresponde a los bayles de Valls' <Puigjaner, ab. cit., pàg. 44).

(31) Pedemonte, ob. cit., pàg. 217.

(32) Id., pàg. 219.

(33) J. Serra Vilaró, Història de Cardona, 1 (Tarragona, 1966), pàg. 31.

(34) "Corresponde a la jurisdicción de Puigpelat el caserio casi destruido nombrado de Torrellas" (Madoz, ob. cit., article "Puigpelat").

(35) Josep Iglésies, Delimitació del Camp de Tarragona (Reus, 1930), pàg. 67.

(36) Miret, Les cases..., pàg. 449.

(37) "VALLMOLL, -En razón del mal estado en que se hallaban las fortificaciones de esta villa, y la de otros pueblos de la baronia a que se daba titulo, premiando el Sr. D. Alfonso IV los servicios que Gregorio Brugués que la tenia, le habia prestado, le concedió, en 6 de junio de 1432, que durante diez años pudiese establecer impuestos así en esta villa como en dichos pueblos, para atender con tal arbitrio a la reparación de sus murallas y a la de sus castillos; y en 1º de marzo del año siguiente, concedió a Berenguer de Montpalau, sucesor de Brugués en dicha baronia, que por tiempo de veinte años pudiese establecer impuestos en la villa con el fin de reparar las murallas de ella" (Fernando Camino, "Noticias históricas...", al boletín Arqueológico, núm. 33 -Tarragona, setembre-octubre 1926-, pàg. 244).

(38) Manuel de Bofarull, Colección de Documentos Inéditos, XXI (Barcelona, 1861), pàg. 338.

(39) "L'Ermida fou enllestida l'any 1566" (Ramon Pinyes, pvr., Monografia de la Mare de Déu del Roser, de Vallmoll -Montblach, 1935-, pàg. 16.

(40) "Aquest pont és per a travessar la rasa que se'n deia del Senyor, perquè el Baró de Vallmoll era l'amo de les terres d'aquells entors i hi tenia un feu amb el nom de Cavalleria" (Id., pàg. 53).

(41) Arxiu General de Protocols de Barcelona; notari Francesc Pedralbes.

(42) Arxiu General de Protocols de Barcelona; notari Galceran Sever Pedralbes. Testament publicat el 3 de desembre del 1616.

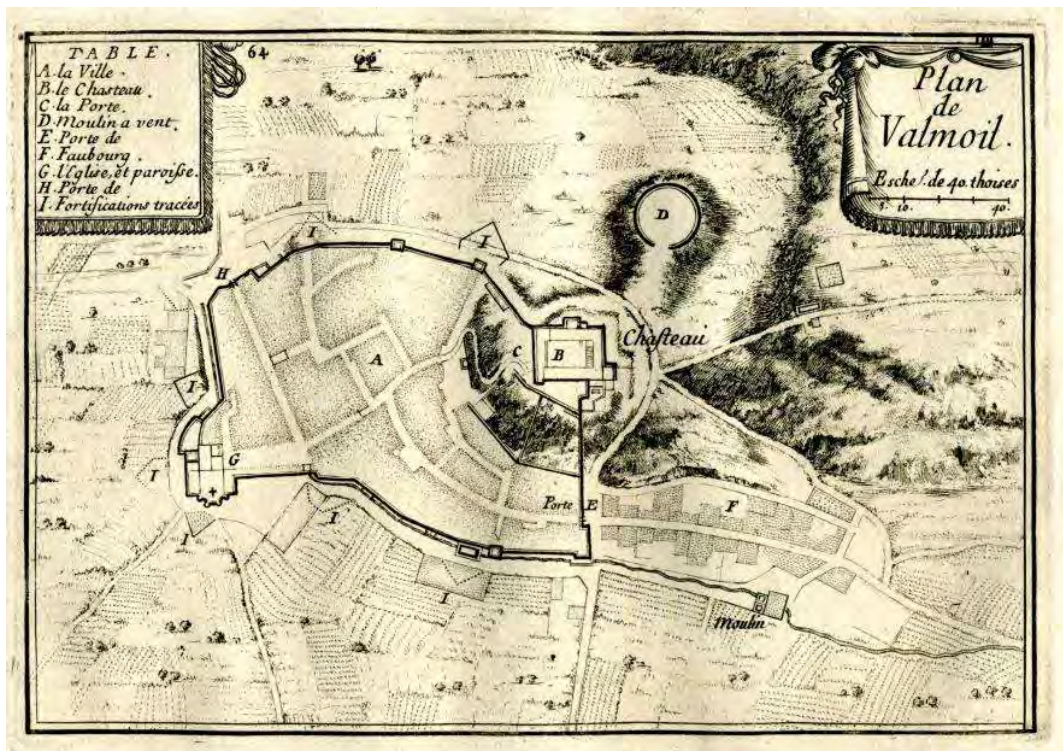
(43)Id.. id., id,

(44) (Id., id. Testament publicat el 21 de setembre del 1624.

(45) José Roca Gorda, "El castillo de Vallmoll, vestigio de la Reconquista", article al diari El Correo Catalán (Barcelona), 14 novembre 1965.

(46) "El castillo acusa grandes desperfectos. Con muros ruinosos y techumbres destruidas tiene numerosas deperdencias. Entre ellas se halla la escalinata de honor, una amplia sala de recepción, capilla, biblioteca, habitaciones diversas, prisión, patio de armas, lagares para vino, silos para granos y otras. Existia antiguamente una comunicación subterránea que comunicaba el castillo con una mansión conocida con el nombre de 'Casa Vallve', y se da hoy la particularidad de que la cisterna del castillo es el depósito de aguas del Municipio. El agua llegaba al castillo a través de una conducción que llevaba el líquido elemento desde Puigpelat"

2.2.- Planimetria i fotografies antigues

Gravat de Sébastien de Pontault de Beaulieu, sobre el poble de Vallmoll. S.XVII.

Gravat colorejat de Sébastien de Pontault de Beaulieu, sobre el poble de Vallmoll. S.XVII.

Fotografia procedent del Fons Salvany, de la Biblioteca Nacional de Catalunya. Any 1919.

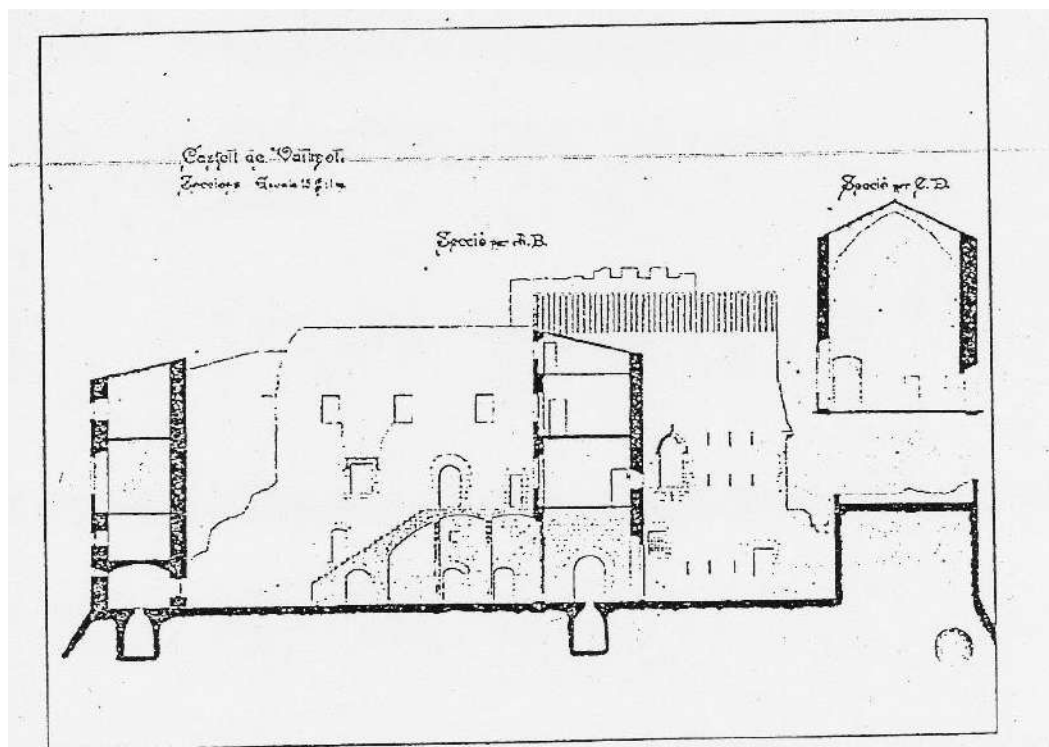
Fotografia procedent del Fons Salvany, de la Biblioteca Nacional de Catalunya. Any 1919.

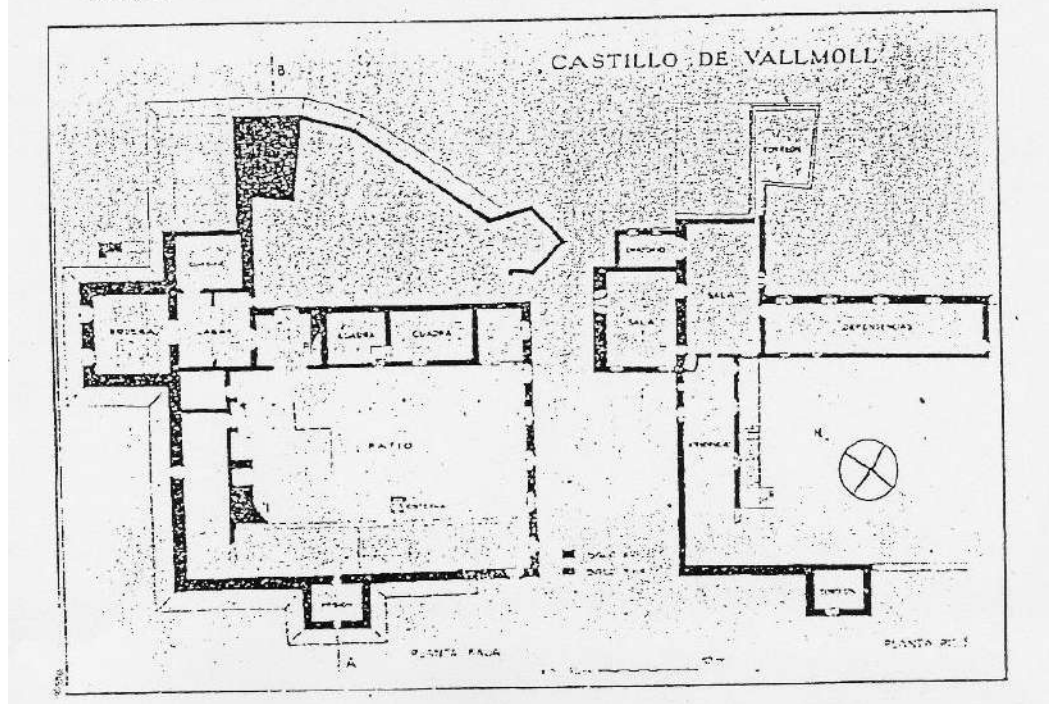
VALLMOLL. Ruïnes del Castell. Any 1915. Foto: Arxiu de l'autor.

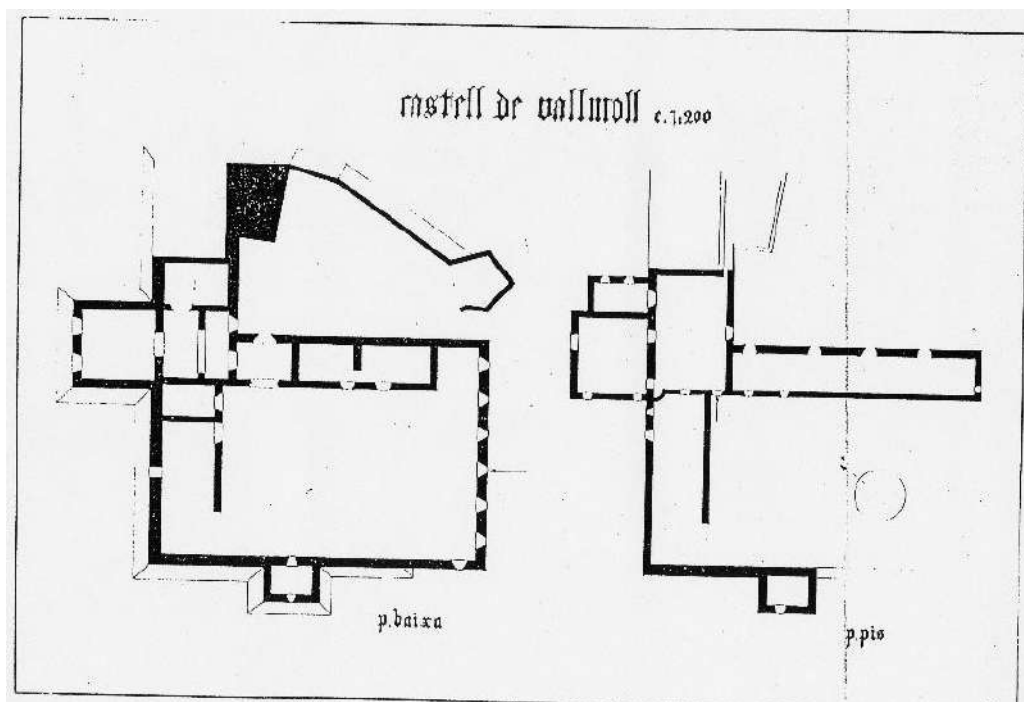
Fotografies extretes del Llibre Vallmoll, d'Antoni Gavalrà. 1983.

Plànols del Castell de Vallmoll: planta baixa, un dels pisos i detall de la secció. Servei de Conservació i Catalogació de Documents.

Planimetria del castell atribuïda a Cèsar Martinell i relacionada amb les seves intervencions al castell durant el s.XX

Planimetria del castell atribuïda a Cèsar Martinell i relacionada amb les seves intervencions al castell durant el s.XX

Imatge del costat oest del castell. Anys 80 del s.XX.

3.- DESCRIPCIÓ I ESTAT ACTUAL DEL CASTELL

3.1.- Estat actual

El Castell de Vallmoll és un edifici de caràcter prominentment defensiu, que molt probablement inicià la seva construcció amb anterioritat al segle XIII, associat al moment històric de la reconquesta cristiana d'Al-Andalus, i coincidint amb la voluntat dels poders eclesiàstics i civils de l'època, de situar una línia defensiva a tocar del límit geogràfic que significava la vall del riu Francolí. En aquest apartat no aprofundirem en la cronologia històrica del castell, però sí emmarcarem la datació d'algunes de les seves parts per fer-ne més entenedora la seva lectura.

Imatge de la façana nord del castell, amb la porta primigènia i el talús del fossat construït posteriorment. Imatge: Miquel Orellana.

Els inicis del castell es poden situar al voltant del segle XII, i significaven l'existència d'una fortalesa a la part superior del turó més elevat del municipi. D'aquesta època en conservem el mur nord de tancament amb una petita porta adovellada d'accés al castell, posteriorment amortitzada. Les restes documentades d'aquesta època són certament escasses, ja que foren substituïdes per les reformes d'èpoques posteriors.

Tot i això no pot descartar-se la futura localització d'altres elements associats a aquesta fase que permetin entendre millor les dimensions i característiques de la fortificació primitiva.

Imatge de la façana nord del castell, amb la porta primigènia i el talús del fossat construït posteriorment. Imatge: Miquel Orellana.

El gran moment constructiu del castell s'ha de situar dins del període entre el segle XV i primera meitat del segle XVI, moment en el qual comença a configurar-se el castell que ha arribat fins als nostres dies.

El castell disposava ja en aquesta fase d'un gran pati central, que podem anomenar pati del "palazzo" i un pati previ a l'accés, que anomenarem pati d'armes, el qual era flanquejat per una torre (la est).

D'acord amb això cal entendre el castell com una fortalesa altament protegida, doncs amb la configuració arquitectònica del moment de màxima esplendor, disposava d'una gran torre al nord, que anomenem Torre de l'Homenatge i una torre menor a l'oest; ambdues torres defensaven el gran fossat.

Segons els estudis arqueològics realitzats sembla probable que, en aquest moment es mantingués la porta d'accés al castell, construïda al flanc de muralla nord i a la qual s'accedia travessant el fossat.

D'aquest moment històric i constructiu cal posar èmfasi en la potència constructiva de les parts més nobles del castell.

Imatge de l'espai interior del Castell, amb l'accés a la Sala Gòtica a través de la portalada principal. Imatge: Miquel Orellana.

L'espai més important constructivament parlant és el que avui anomenem Sala gòtica. A aquesta s'hi accedia directament des del pati del "palazzo" pujant per una gran escalinata, la qual desembocava a la façana oest i tester de l'espai. Aquest, de forma rectangular, disposava d'unes dimensions realment excepcionals, amb una llargada inicial de 24,60 m. i una amplada de 9,30 m.

Avui la Sala gòtica només disposa de la meitat de llargada, tot i que l'arrencada dels murs de la part restant es localitzen perfectament al camp d'oliveres del costat nord-est del castell. Molt probablement la Sala Gòtica feia funcions de representació social, alhora que era el gran articulador del funcionament dels espais de la planta noble. Des d'ella es podia accedir cap a les ales nord i est, cap a l'ala oest, i des d'ella també es tenia perfecta visibilitat sobre el pati d'armes.

Des d'aquest espai també es podia accedir directament a la torre que defensava l'accés a través d'un estret passadís practicat en el mur, i sobretot es tenia accés a la Torre de l'Homenatge.

Imatge de l'interior de la sala gòtica, on s'observa la porta d'accés des de l'exterior, abans de la restauració del Castell. Imatge: Miquel Orellana.

Adossada per la part nord a aquesta gran Sala Gòtica s'hi trobava el que avui anomenem la Torre de l'Homenatge. És un edifici de planta quadrangular de grans dimensions, 9,50 m d'ample i 10,90 m de llarg, i amb uns murs de gruix considerable. Disposava, com pràcticament avui, de planta baixa, el nivell coincident amb la planta noble, un nivell per sobre d'aquest, i el nivell del terrat. La seva missió era clarament defensiva, però també de marcat caràcter simbòlic ja que els espais que es generen al seu interior permetien ser utilitzats com a espais d'habitació o representació.

Tant la Sala Gòtica com la Torre de l'Homenatge disposava de grans llums interiors en el sentit de l'amplada, fet que obligava a cobrir-les amb un sistema constructiu complex, però alhora característic dels edificis civils gòtics, consistent en una mènsula de pedra, sobre la qual es situava una mènsula de fusta, sovint esculpida i policromada i a sobre la biga de fusta definitiva, de grans dimensions. Normalment aquests sostres eren enteixinats policromats de fusta i guix.

Imatge de l'interior de la sala gòtica, un cop efectuats els treballs de restauració del Castell. Imatge: Miquel Orellana.

Per al cas de Vallmoll no hem trobat cap vestigi que ens confirmi aquesta hipòtesi, però la potència constructiva de tot el conjunt i altres paral·lels de l'època conservats al país fan pensar que el castell, tot i ser un edifici clarament defensiu, ostentava la representació del llinatge dels propietaris i en general els sistemes i materials constructius emprats en la seva construcció eren de notable qualitat i grandesa. També fa pensar-ho la complexitat del funcionament dels espais, estances i cambres, i les infraestructures i elements interns, com per exemple la gran cisterna situada al centre del pati que com la resta de construccions d'aquesta fase, respon a la grandesa de la fortificació. Es constata també l'existència d'una segona cisterna, de dimensions menors situada a l'extrem nord-oest del pati.

Aquest gran projecte constructiu d'època gòtica, fou probablement finalitzat dins una nova fase, que se situa entre finals del segle XVI i principis del segle XVII i on s'adoptaren formes i estils característics ja del renaixement; és amb aquest nou impuls constructiu quan el castell es configurà de la manera que avui el coneixem.

És en aquest moment quan es configura el nou accés al castell, situat a l'extrem sud-est i construït "en baioneta", tal i com s'ha restituit actualment en les obres de restauració. Així, el castell podia ser defensat tant des de la façana sud de l'època, com des del baluard situat a sud-est, que també fou construït en aquest moment. D'aquest moment data també el paviment de còdols de la zona del pati, parcialment conservat i ara recuperat així com els dos grans cups existents a planta baixa, sota la Sala Gòtica i una fresquera situada sota el pati d'armes i a la qual s'accedeix des d'un àmbit de la planta baixa de la Sala Gòtica.

Aquests canvis són fruit de l'obra del gran arquitecte renaixentista Pere Blai, el qual copià i interpretà el nou estil arquitectònic que imperava a la moda del moment, i que provenia d'Itàlia.

Pere Blai executà importants obres al Camp de Tarragona, com l'església de Sant Andreu de la Selva del Camp o la capella de Santa Tecla de la Catedral de Tarragona, no obstant la seva obra més coneguda és el Palau de la Generalitat de Plaça Sant Jaume. Sembla ser que a Vallmoll hi vivia el seu oncle Joan Blai, mestre d'obres, possible nexa d'unió amb les reformes que s'afrontaren al Castell.

Imatge de la façana sud del castell, obra de l'arquitecte renaixentista Pere Blai, abans de la restauració del Castell. Imatge: Miquel Orellana.

Cal incloure també dins aquesta fase, la reducció de les dimensions de la gran Sala gòtica, un fet del qual en desconeixem els motius però que interpretem probablement motivat per un esfondrament imprevist de la meitat est d'aquesta estança.

Sobre aquestes reformes renaixentistes cal aturar-se i exposar com el castell, tot i ser un ens defensiu del territori i talaia del paisatge del Camp, a partir de les reformes del s.XVII assoleix una imatge més domèstica. Aquestes reformes consistiren en l'execució d'una nova façana sud, ampliant el pati central del "palazzo" amb aquesta ala, la qual configurava un nou espai habitacional.

D'acord amb això al pati del "palazzo" s'assolia la màxima superfície amb quatre ales construïdes que el circumdaven. Aquesta ala disposava de les finestres que podem veure avui a la façana principal, de dimensions força grans, de forma quadrangular i amb grans carreus encoixinats, i sobretot, poc aptes per la defensa d'una fortalesa. Sembla per tant que el caràcter de l'edifici canvia segons les vicissituds defensives del moment i les necessitats d'estar a la moda dels seus habitants.

Imatge del canvi de factura constructiva en la façana nord-oest del Castell. Imatge: Miquel Orellana.

Aquesta obra de Pere Blai correspon a la darrera gran reforma del castell. La seva configuració és, en termes generals, la preservada fins avui. S'identifiquen encara algunes actuacions posteriors realitzades al segle XIX, durant les Guerres Carlines. Tot i això es tracta però d'actuacions de caràcter menor, que no modificaren, en essència el conjunt del castell existent. L'únic element d'aquesta fase realment destacable, és la construcció d'una nova torre adossada al flanc de muralla oest i a la torre oest preexistent.

Cal considerar-lo l'últim element afegit al conjunt fortificat. Tot i la seva aparença, no respon a les característiques d'una torre de defensa i s'ha interpretat com una torre de telègraf vinculada a la xarxa construïda arreu del territori durant la segona meitat del segle XX.

3.2.- Intervencions arqueològiques fins al moment de redacció del Pla Especial

Les excavacions arqueològiques dutes a terme al castell de Vallmoll durant totes les intervencions, però sobretot les corresponents a la FASE IV (any 2011) han tret a la llum una sèrie de dades molt rellevants que permeten fer-se una clara idea de tots els volums i espais edificats del castell i com es relacionaven entre ells, així com les restes de la rampa d'accés al pati d'armes del castell, accés actualment desaparegut.

A continuació es descriu de forma succinta cadascun dels espais o ales del castell excavats i la seva interpretació arquitectònica/arqueològica.

1. Accés original al castell: discorria paral·lel o en baioneta a l'actual façana sud, en rampa, de la qual han aparegut restes arqueològiques, que salvaria el pendent entre

la cota d'arrencada i la cota d'ús del pati. La rampa pujava aproximadament amb un pendent del 12% i en arribar a la cantonada més a l'est de la façana sud incrementava el seu pendent, potser amb graons, per arribar a la cota d'ús del pati, que s'ha manifestat de terra batuda, trepitjada i compactada. El pas existent a la cantonada est de la façana sud es trobava franquejat per un gran baluard que en planta descrivia una forma pentagonal. D'aquest baluard es conserven dos dels seus 5 murs inicials, que encara desenvolupen funcions de contenció de terres.

2. Pati d'armes: s'accedia a ell mitjançant la rampa anteriorment descrita. Aquest pati estava tancat amb un mur perimetral que arrencava des del gran talús que franqueja tota la muntanya del castell en el vessant est. En el seu costat més nord-est es situava una gran torre defensiva que servia per controlar l'accés principal al castell, situat a través d'una gran porta de l'ala est de l'edificació.
3. Ala est d'edificacions: en aquesta es van dur a terme les actuacions arqueològiques a la primera fase d'obra, apareixent diferents nivells d'ús i circulació, que han estat amortitzats parcialment per la fonamentació de l'estructura que suporta l'edificació de tota l'ala. S'ha construït un volum d'altura igual a la documentada a principis de segle XX mitjançant fotografies i plànols, i s'han executat diferents nivells de circulació, la planta baixa, un altell a la part més sud, la planta noble i l'última planta.
4. Ala est/nord d'edificacions: aquesta ala es troba com a prolongació de l'ala anteriorment descrita, però al nord de l'edificació. És comprensiva de la "Torre de l'Homenatge" i de diferents espais, de factura romànic-gòtica, que molt probablement constitueixen el nucli més representatiu i institucional del conjunt del castell. A la planta baixa disposem d'un espai distribuïdor, cobert per arc carpanell i dues voltes de maó rebaixades avui desaparegudes, en aquest espai hi ha les boques d'accés a dues cisternes o cubs soterrats d'emmagatzematge de vi. Des d'aquest distribuïdor es donava accés a la planta baixa de la Torre de l'Homenatge i a la planta baixa d'un espai on les excavacions arqueològiques han documentat una gran escalinata de descens a un nivell inferior. A la planta noble hi havia dos grans espais, un dins de la torre i un altre sobre de l'espai de l'escalinata, que es trobaven coberts per un enteixinat de fusta amb grans jàsseres de fusta. La coberta original de la Torre de l'Homenatge s'intueix que podria ser plana per satisfer les necessitats defensives del Castell. Posteriorment la Torre va ser coberta amb una coberta inclinada a dues aigües, constituïda per arcs diafragmes de maó i bigues de fusta.
5. Pati del palau: és el pati al que s'accedeix des de la porta principal del castell, i travessant la planta baixa de l'edificació de l'ala est. El pati es trobava originalment franquejat per les seves quatre cares per edificacions destinades als usos més domèstics i habitacionals del castell. Adossada al mur interior de l'ala nord ha aparegut la gran escalinata de factura de gòtica, que conduïa des del nivell del pati fins a nivell de la planta noble. La seva arrencada se situa a la cantonada nord-oest del pati, i aquesta ocupa tota la cara nord del pati, convertint la seva presència en l'element més important del pati i alhora el més majestuós del castell. L'arribada de l'escala a la planta noble es produeix sobre l'espai distribuïdor de l'ala descrita a l'apartat anterior, de manera que des d'allà es podia accedir directament als espais més públics de l'ala noble o bé cap als espais probablement més privats. El pati disposava d'un paviment de còdols, encara que en diversos nivells de circulació. El pati a l'actualitat disposa de la presència d'una gran cisterna excavada en una posició central. Aquesta pot datar-se probablement a principis de segle XX i serveix encara avui per proveir al poble de Vallmoll d'aigua potable, a través d'un sistema de bombes i d'un altre dipòsit situat en una petita torre adossada a la Torre de l'Homenatge, per on descendeix cap al poble per gravetat.

6. Ala nord del pati: aquesta ala presenta tres espais diferenciats. D'una banda hi ha una cisterna, coberta amb volta de canó, a la banda més oest de l'ala nord, amb una cota de pavimentació situada uns 1,5 metres per sota del nivell de circulació del pati. Després hi ha un altre petit espai també cobert amb volta de canó, a la banda més est de l'ala nord; i en el centre de l'ala ha un espai únic en origen però dividit per un mur de factura molt irregular. Aquest espai està tancat per la seva cara nord pel mur de tancament nord del castell, en el qual hi ha una petita portella que probablement donava sortida a l'exterior, però a través d'algun pont o passarel·la de fusta, de la qual no s'han trobat ni restes ni encaixos en els murs.
7. Ala oest del pati: aquesta ala es troba totalment desapareguda, existint només el mur est de tancament que alhora és muralla del castell, i en ell troben les restes de dues llars de foc en dos nivells de circulació diferents, fet que ens estaria indicant l'existència o bé d'espais de cuina o bé d'espais d'habitacions. Des d'aquest mur també s'accedia a les dues torres objecte del present projecte.
8. Ala sud del pati: l'ala sud del castell és l'espai construït en una època més moderna respecte a la resta d'edificacions. Es coneix que l'arquitecte Pere Blai va estar vivint llargues temporades a Roma i Florència on va aprendre l'estil renaixentista, i al seu retorn a terres catalanes el va importar. La tradició explica també que l'arquitecte va passar una llarga temporada al municipi de Vallmoll enllà per al segle XVIII, fet per tant que porta a la lògica conseqüència que la façana renaixentista de l'ala sud del castell, i la façana més visible cap al poble, fos obra de l'insigne arquitecte del Palau de la Generalitat a Barcelona. Les excavacions arqueològiques de la zona no han clarificat massa les funcions originals d'aquests espais associats a l'ala sud, però sí que evidencien l'existència de diferents murs, que eren probablement de tancament sud del castell, que van ser amortitzats i que es va construir sobre ells aquesta ala, avançant-se cap al poble i oferint-li una façana més a l'estil de la moda arquitectònica del moment, més amable, menys hostil i amb poca missió defensiva.

La memòria de les excavacions arqueològiques de l'any 2011, dutes a terme per l'arqueòloga Carme Subiranas, anomena les dues torres, situades a l'ala oest, i objecte d'aquest projecte, pel nom del sector excavat, així doncs la torre més gran i de major envergadura s'anomena S7, i la torre adossada a aquesta i de menor dimensió s'anomena S8. Tot i que en un Annex al present document reproduïm les conclusions de l'estudi arqueològic dut a terme en aquestes torres l'any 2011, ara en fem una síntesi que ens pot ajudar a entendre els motius de la intervenció de restauració.

D'acord amb la memòria de l'excavació arqueològica del 2011, la torre S7 es podria datar entre els segles XV-VXI i la seva construcció, que s'adossa a la muralla oest del castell, seria coetània de la Torre de l'Homenatge, i per tant posterior a la muralla oest, datada anteriorment al s. XV. De fet aquesta torre només disposa de tres murs propis, doncs el quart es correspon amb la muralla anterior, a la qual s'hi adossa. A la planta baixa de la torre hi existeix la boca d'accés a una cisterna soterrada, que d'acord amb les excavacions fou amortitzada al s. XVI. L'espai de la boca, que es trobaria a nivell de circulació del pati del *palazzo*, està cobert amb una volta de canó, i és l'únic sostre existent, a banda del sostre de la cisterna, en tota la torre. L'accés a aquesta torre s'ha de situar en una porta a nivell de planta primera, i per tant es confirmaria la hipòtesis que el seu accés era a través de l'ala habitacional construïda en el sector oest del pati del *palazzo*.

Les excavacions arqueològiques a la torre que anomenem S8 permet verificar que la seva construcció és força moderna, i posterior a les reformes renaixentistes del castell, situades a finals del segle XVI i principis del segle XVII. Morfològicament aquesta torre només disposa de dos murs propis, doncs d'una banda s'adossa a la muralla existent i de l'altra banda s'adossa al mur nord de la torre S7. La seva factura constructiva, amb tapia reforçant les

cantonades amb maons col·locats de pla, recorda les construccions del segle XIX associades a les Guerres Carlines, tot i que existeix una altra hipòtesis que consistiria en relacionar aquesta torre amb l'existència d'una instal·lació de telègraf òptic a Vallmoll.

Les excavacions arqueològiques de l'any 2011 també propiciaren la excavació d'una part, i la realització d'un sondeig, a l'interior de la torre coneguda com S4. Aquesta es situa en el pati est del castell, flanquejant la porta d'accés al edifici est del conjunt, i defensant el anomenat pati d'armes. Les conclusions de l'excavació determinen que si bé la torre s'hauria de situar cronològicament en les construccions dels s. XVII-XVIII, els últims estrats que es documenten corresponen a unes obres que podrien ser de reconstrucció de la torre al s. XIX i corresponents a les guerres Carlines, on el castell de Vallmoll tingué un paper de plaça forta. De resultes del sondeig es pot observar la represa dels murs caiguts amb un gruix de mur més estret i una fàbrica de menor qualitat.

De forma prèvia a la redacció del projecte de restauració de les torres de l'ala oest, l'Ajuntament de Vallmoll va encarregar a l'arqueòloga Carme Subiranas un estudi arqueològic i de paraments de les mateixes. Aquest estudi pretenia avançar en el coneixement dels paraments d'ambdues torres, sobretot dels interiors, que en les fases anteriors d'intervenció arqueològica no havia estat possible estudiar.

D'acord amb aquest estudi, s'han pogut documentar gràficament els estats actuals d'ambdues, alhora que s'han pogut documentar els paraments amb detall suficient, aportant-nos informació sobre la seva configuració original, la seva possible data de construcció, el seu funcionament intern i les posteriors modificacions.

Pel que fa a la torre S7 s'han confirmat la majoria d'hipòtesis de datació ja conegudes i s'ha aprofundit amb el coneixement dels nivells interiors de la torre. Per sobre del nivell de planta baixa, en el nivell que anomenem altell, hi va existir una volta de maó, que en determinat moment és substituïda per un sostre de biguetes de fusta, deixant les marques d'ambdues estructures en els murs est i oest de la mateixa. Per sobre d'aquest nivell existiria el nivell que anomenem planta primera que també estaria cobert amb un sostre de biguetes de fusta del que en queden les evidències dels encaixos de les mateixes, i per sobre d'aquest existiria un nivell més, planta segona, cobert amb el forjat de coberta. Tot i que l'últim forjat conegut corresponia a una coberta inclinada, molt probablement el sostre coetani al moment de construcció de la torre era un terrat pla. Pel que fa a l'escala de comunicació aquesta sembla que pujava des del nivell altell fins a la planta segona i adossada al parament interior est i nord. L'arqueòloga en el seu estudi en planteja un traçat a partir de les marques en els paraments.

Pel que fa a la torre S8, i un cop coneguts amb detall els paraments interiors, pren força la hipòtesi de considerar-la com una torre associada a la instal·lació del telègraf òptic. En el seu interior, tot i la gran alçada, només hi existia en nivell de circulació de planta baixa, amb una gran alçada, uns 5 metres aproximadament, i un pis superior, executat amb sostre de biguetes de fusta, les quals han deixat les marques en els murs est i oest.

En el mur sud, i que pertany a la torre S7 s'hi troben un seguit d'encaixos situats en vertical, que podrien indicar l'existència d'una escala de mà, de fusta, completament vertical, d'accés a aquest segon pis. Pel que fa a la coberta aquesta seria també un terrat pla, del qual no en podem conèixer el nivell constructiu degut al mal estat en què es trobava el coronament de forma prèvia a la restauració de finals dels anys 90 del segle XX.

3.3.- Superfícies que ocupen el Castell i els seus elements.

A efectes de superfície ocupada dins de l'àmbit del Pla Especial, el Castell de Vallmoll disposa de:

- L'accés des de la façana sud-oest, recuperant l'accés del castell, després de les reformes renaixentistes de l'arquitecte Pere Blai. Disposa d'una superfície d'ocupació de 13,40 m².
- El pati est (que podem considerar com a pati d'armes), el qual està protegit per un baluard a la part sud, restaurant durant les intervencions de l'any 2017, i una torre a la banda nord-est, que està pendent de restauració. Fou excavada parcialment durant les excavacions en extensió de l'any 2011. Disposa d'una superfície incorporant baluard i torre de 490,13 m².
- Ala est del Castell, que és l'edifici recuperat durant les intervencions de 2009 i de 2017. En aquesta ala s'hi situen el nucli d'escales, ascensors i banys, i també una sèrie de despaxos i sales d'usos múltiples. Disposa d'una superfície d'ocupació en planta baixa de 173,87 m².
- Des de l'edifici de l'ala est s'accedeix a la part més antiga del Castell, recuperada durant les obres de restauració de l'any 2017. En aquesta part hi ha la Torre de l'Homenatge i la Sala Gòtica. Disposa d'una superfície d'ocupació en planta de 249,78 m².
- El pati oest, considerat com el pati del Palau, en el qual hi existeixen els vestigis de l'escala que accedia a la planta noble. Aquest pati, amb tots els seus elements disposa d'una superfície d'ocupació en planta de 783,10 m².
- Adossades a aquest pati oest existeixen les dues torres objecte de l'última intervenció de restauració, les quals disposen d'una ocupació en planta de 45,13 m².
- D'altra banda, i per l'exterior dels murs de tancament del castell existeix el fossat, que disposen d'una superfície de 446,50 m².

En total, el castell més els baluards, torres i fossats ocupen una superfície de 2.201,91 m², de manera que la resta de superfície fins a completar l'àmbit del PE (3.566,79 m²) es correspon a espais exteriors del mateix, i en els quals existeix una elevada possibilitat d'aparició de restes arqueològiques vinculades als diferents elements defensius del castell.

3.4.- Superfície construïda del Castell de Vallmoll.

Es desglossa la superfície construïda actual de l'edifici del castell, i d'acord amb les intervencions de consolidació realitzades fins al moment:

Planta baixa	1.969,21 m ²
Planta primera	476,64 m ²
Planta segona	174,80 m ²
Planta tercera	102,71 m ²

Superfície construïda total 2.723,36 m²

4.- PLANEJAMENT VIGENT

1.1.- El planejament vigent que afecta el municipi de Vallmoll són les Normes Subsidiàries tipus a i tipus b de planejament, aprovades definitivament per la Comissió d'Urbanisme del Camp de Tarragona de data 28 de gener de 2004 i publicades, a efectes d'executivitat al DOGC número 4120, de data 27 d'abril de 2004.

Aquestes han estat modificades, en l'àmbit del Pla Especial de protecció del Castell, per la Modificació Puntual número 12 de les Normes Subsidiàries de planejament del municipi de Vallmoll, aprovada definitivament en data 3 de novembre de 2021, i publicada al DOGC número 8.603, de data 10.02.2022, als efectes de la seva executivitat.

L'article 87 de les Normes subsidiàries de planejament del terme municipal de Vallmoll estableix la necessitat de redactar un Pla especial de protecció amb la finalitat de millorar l'entorn urbà del castell de Vallmoll i definir els seus usos, tenint en compte que aquest edifici està inclòs en la categoria de Bé Cultural d'Interès Nacional. També explicita que el Pla especial detallarà l'ordenació d'aquest àmbit, establirà i ordenarà el volum edificable i definirà els usos permesos, així com les condicions per a la seva gestió pública o privada. També definirà les directrius per a la restauració de l'edifici.

El plànol d'ordenació O-01, del document de Modificació Puntual número 12 de les NNSS de planejament, estableix la delimitació precisa de l'àmbit del Pla Especial, i en qualifica la totalitat amb la Clau E, Sistema d'Equipaments Comunitaris, amb una superfície de 5.494,00 m². D'acord amb això el PE es troba dins de l'àmbit del sòl urbà.

L'article 68 de les Normes subsidiàries de planejament del terme municipal de Vallmoll estableix la regulació concreta per la Clau E, del Sistema d'Equipaments Comunitaris, i en fixa els possibles usos:

- E.1. Docent: centres on es desenvolupa l'activitat educativa d'acord amb la legislació vigent en aquesta matèria
- E.2. Sanitari-assistencial: hospitals, centres extra-hospitalaris i residències de vells.
- E.3. Religiosos: temples, centres religiosos
- E.4. Sòcio-cultural: cases de cultura, biblioteques, centres socials, llars de vells, centres d'esplai...
- E.5. Administratiu: Administració pública, congressos, exposicions, serveis de seguretat pública...
- E.6. Proveïment: escorxadors, mercats i altres centres de proveïment.
- E.7. Cementiri.
- E.8. Esportiu i recreatiu: instal·lacions i edificacions esportives, d'esbarjo i serveis annexos.

D'altra banda el mateix article 68 també determina que les edificacions adscrites a aquests usos s'adaptaran a les necessitats funcionals del equipament, al paisatge i a l'organització general del teixit urbà en què es situen.

5.- OBJECTIUS, DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ DEL PLA ESPECIAL

5.1.- Objectius del Pla Especial

Els objectius del present document de pla especial són la determinació d'unes bases i normes d'actuació que han de regir les futures intervencions al àmbit delimitat pel mateix i al Castell de Vallmoll.

El Pla especial persegueix diverses finalitats, entre elles:

- Establiment d'uns criteris de restauració que han de conduir a la finalització dels treballs de restauració del castell dins d'uns paràmetres d'homogeneïtat.
- Delimitació d'uns àmbits d'intervenció, tant pel que fa a les excavacions arqueològiques com pel que fa a la intervenció pròpiament entesa dels elements físics que romanen dempeus del castell.
- Establiment de prioritats d'intervenció entre els diferents elements, segons el seu estat de conservació, la seva vàlua i la seva naturalesa.
- Establiment d'unes volumetries o gàlils màxims d'intervenció, sense que això suposi la precisió d'un sostre o una ocupació màxima.
- L'establiment d'uns usos urbanístics en l'àmbit del monument, els quals hauran de resultar compatibles amb la pròpia naturalesa del bé.
- La delimitació d'una gestió pública de l'àmbit dins del PE, i l'establiment dels mecanismes d'obtenció dels sòls privats que hi puguin existir.

D'acord amb les finalitats anteriors, la normativa del Pla Especial, en el seu articulat, i també els plànols d'ordenació, recolliran la forma d'articulació de cada una d'aquestes finalitats.

5.2.- Descripció dels criteris d'intervenció

Els Criteris globals d'intervenció que són d'aplicació per al Castell de Vallmoll provenen de la lectura i adaptació de les diferents Cartes del Restauro al cas concret que ens ocupa; partint de la primera, formulada a Atenes el 1931, passant per la de Venècia formulada en l'any 1964 i acabant amb la Carta de Cracòvia de l'any 2000.

Les premisses bàsiques que s'han de tenir en compte durant qualsevol intervenció al castell de Vallmoll són:

1.- El Castell de Vallmoll està format per l'edifici concret que anomenem castell, tots els elements de l'entorn que s'interrelacionen amb la seva construcció i existència, i el seu entorn urbà i rural més immediat; en concret en aquest entorn hi ha el casc urbà del poble de Vallmoll. Aquest conjunt d'elements formen una unitat, que podríem assimilar a un organisme arquitectònic, les parts són indissolubles unes de les altres.

2.- El Castell de Vallmoll presenta imprès en la totalitat dels seus elements el pas inexorable del temps, i en els seus diferents elements es manifesten les diferents fases constructives. Totes elles presenten la mateixa importància a l'hora d'explicar les diferents vicissituds històriques del castell, per tant no s'han d'establir jerarquies entre les diferents fases històriques.

3.- Es primarà la conservació, el manteniment i la reparació enfront d'altres mètodes d'intervenció.

4.- La conservació del Castell de Vallmoll es realitzarà mitjançant la redacció dels corresponents projectes de restauració, que hauran de ser redactats per tècnics competents en la matèria i que en tot moment estaran ajudats per un equip plural i multi-disciplinar, en què col·laboraran les disciplines que siguin necessàries per dur a terme la redacció del projecte.

5.- Al Castell de Vallmoll s'evitaran les reconstruccions en "l'estil de l'edifici" de parts senceres del mateix, amb la finalitat de no caure en la creació de "falsos històrics". La reconstrucció d'algunes parts del castell s'efectuaran a partir de la certesa indiscutible de la seva existència i de la documentació justificativa per a aquesta finalitat. Les addicions de parts, a l'edifici existent, ja sigui per motius de funcionalitat o de compliment d'exigències normatives, es realitzaran amb un llenguatge arquitectònic actual, fàcilment identificable i discernible de l'edificació existent.

6.- Pel que fa als colors, acabats i textures a utilitzar en la restauració de paraments interiors i exteriors del Castell, façanes dels patis i restes arqueològiques, i com a criteri d'intervenció, s'utilitzaran els mateixos ja emprats fins al moment. És a dir, els colors torrats tipus "sàhara", les textures dels revestiments de calç amb acabats remolinats fins per l'exterior, amb arenes fines en la seva composició; i els acabats lliscats fins per al seu interior.

7.- Només amb el seguiment d'aquests criteris establerts anteriorment, s'aconseguirà una homogeneïtat de les fases que s'executin a partir de les ja executades fins al moment.

5.3.- Justificació de la delimitació prioritària de diferents àmbits d'intervenció

El Castell de Vallmoll presenta diferents elements que requereixen d'una actuació prioritària, enfront d'altres, ja sigui pel seu estat de conservació i manteniment, per la seva vàlua històric-artística, o per la seva necessitat d'intervenció en relació als usos que es pretenen implantar al castell.

Els elements que mereixen una especial atenció prioritària són:

- La implantació d'un itinerari accessible i que doni compliment a les normatives vigents en matèria d'accessibilitat, sempre i quan es respectin els valors de l'edifici i la intervenció en resulti compatible amb la seva naturalesa. Sembla que el punt més fàcil per efectuar aquest accés és en l'àmbit nord-est del recinte del castell.
- Eliminació d'instal·lacions obsoletes tant a l'interior com a l'exterior del castell, o aquelles instal·lacions que poden malmetre la integritat del bé, ja sigui física, visual o paisatgística. En concret s'haurien d'eliminar o traslladar les instal·lacions elèctriques aèries que entre dins de l'àmbit del PE, dignificar l'estació transformadora en el límit est del PE, eliminar el dipòsit d'aigua existent en la torre adossada a la Torre de l'Homenatge i les seves instal·lacions associades.
- Efectuar les excavacions arqueològiques en els àmbits en què els sondejos mantenen encara potència arqueològica per esgotar. En concret manquen per excavar diferents zones a l'interior del pati oest del castell, i que es troben condicionades per l'existència de la cisterna d'aigua. També manquen per excavar, a la zona nord-est de l'àmbit del PE, les estructures de la part desapareguda de l'edifici de la Sala Noble i els baluards de protecció de la mateixa.

5.4.- Justificació de la proposta volumètrica

El PE hauria d'establir una proposta de volumetria del conjunt del Castell, de manera que s'ordini la volumetria de les futures i possibles intervencions de restauració.

Fins al moment actual, les intervencions de restauració que s'hi ha dut a terme han respectat, com a criteri general, els volums coneguts del Castell, els quals s'han obtingut o bé a través de fotografies antigues o bé a través de plànols també antics, els quals es troben tots reproduïts en l'apartat 2.2 del present document.

Pel que fa a les fotografies, podem advertir com al voltant del pati oest del castell hi existien diferents ales construïdes d'una alçada de planta baixa i dues plantes pis aproximadament, i almenys en les ales oest, nord i est. Aquest coneixement ha estat corroborat també per les diferents i successives campanyes d'excavació arqueològica i també per la planimetria històrica. Per tant sembla que es disposa d'un coneixement força ampli sobre com era la configuració del castell, almenys pel que fa a les edificacions que envoltaven el pati oest.

Un altre element desaparegut de molta importància és la meitat de l'edifici de la Sala Noble. Aquest el coneixem d'una banda per la informació que ens planteja la diferent planimetria històrica i d'alta banda de l'observació de les restes actuals del monument. Sembla clar però que aquest edifici estaria connectat, en tota la seva magnitud amb la torre que es troba més a est, i que flanqueja i protegeix tot el pati est del Castell.

No obstant l'anterior, l'actual normativa sectorial en material de Patrimoni Cultural, estableix de forma clara quin son els criteris d'intervenció i regula les possibilitats d'augment de superfície i volum, i per tant no es creu adient, en el present document establir cap gàlib o limitació, tenint en compte que la naturalesa del propi monument i els criteris d'intervenció de cada un dels projectes de restauració, hauran de justificar la necessitat o no, de modificació dels gàlibs actuals.

5.5.- Justificació de la proposta d'usos

El Castell de Vallmoll i el seu recinte actual han de destinar-se a usos de caràcter públic. El PE manté la qualificació de Sistema d'Equipaments Comunitaris, i ha de determinar quins usos dels possibles que consten en l'article 68 de les Normes subsidiàries li són adients.

Cal en aquest punt encetar la reflexió sobre la continuïtat dels edificis catalogats o considerats com a monuments, la fossilització dels quals, sense destinar-los a cap ús concret, els condueix de forma definitiva a la seva desaparició. És per això que el PE determinarà una sèrie d'usos possibles per tal que la flexibilitat dels mateixos permeti un ús continuat i alhora un manteniment del monument, fet que de ben segur en garantirà la seva continuïtat.

Es proposen els següents usos, per tal que puguin desenvolupar-se en la totalitat de l'àmbit del PE, i sempre i quan el seu establiment resulti compatible amb la naturalesa dels espais i no menystingui la vàlua del bé:

- E.1. Docent: centres on es desenvolupa l'activitat educativa d'acord amb la legislació vigent en aquesta matèria
- E.4. Sòcio-cultural: cases de cultura, biblioteques, centres socials, llars de vells, centres d'esplai...
- E.5. Administratiu: Administració pública, congressos, exposicions, serveis de seguretat pública...

També es proposa com a admesos aquells usos auxiliars, com poden ser l'establiment d'un petit bar o cafeteria, destinat al proveïment de serveis exclusivament al usuari de l'equipament.

5.6.- Gestió del Pla Especial

La gestió del PE serà pública, i l'administració actuant en serà l'Ajuntament de Vallmoll.

L'Ajuntament de Vallmoll és actualment propietari de diferents finques dins de l'àmbit del Pla Especial.

L'Ajuntament podrà adquirir la propietat que encara roman en mans privades a través de qualsevol dels mecanismes legals establerts, ja sigui mitjançant una compra directa o una expropiació.

6.- ESTRUCTURA DE LA PROPIETAT

Dins de l'àmbit del Pla Especial del Castell de Vallmoll s'hi troben les següents finques cadastrals:

- Finca 1: amb referència cadastral 3276421CF5637E0001DT, que conté l'edifici del castell, amb els patis i els fossats. De titularitat pública. Disposa a l'interior de l'àmbit del PE d'una superfície de 2.734,00 m2.

- Finca 2: amb referència cadastral 3276420CF5637E0001RT, que podria contenir en el seu subsol part de restes arqueològiques del castell. De titularitat privada. Disposa a l'interior de l'àmbit del PE d'una superfície de 696,18 m2.

- Finca 3: amb referència cadastral 3276413CF5637E0001FT, que conté en el seu subsol part de restes arqueològiques del castell, pendents d'excavació i posada en valor. De titularitat pública. Disposa a l'interior de l'àmbit del PE d'una superfície de 613,64 m2.

-Finca 4: amb referència cadastral 3276402CF5637E0001AT, que conté part del baluard del pati d'armes. De titularitat privada. Disposa a l'interior de l'àmbit del PE d'una superfície de 36,38 m2. Aquesta finca s'inclou només a efectes de la delimitació gràfica actual de la finca cadastral, i no a efectes de finca registral o de reconeixement físic de límits, donat que el límit del Pla Especial es coincideix amb el límit de propietat real (registral i física).

-Finca 5: amb referència cadastral 3276401CF5637E0001WT, que conté part de la façana renaixentista del castell. De titularitat pública, atès que es tracta d'un àmbit de domini públic. Disposa a l'interior de l'àmbit del PE d'una superfície de 672,50 m2

- Finca camí municipal: sense referència cadastral, que podria contenir en el seu subsol part de restes arqueològiques del castell. Disposa a l'interior de l'àmbit del PE d'una superfície de 1.016,00 m2.

Resultant la suma de les superfícies de les diferents finques, la superfície de l'àmbit, que és de 5.768,70 m2.

7.- INTERVENCIIONS RECENTS

La restauració del castell de Vallmoll ha consistit en un exercici intel·lectual, dut a terme per un equip de professionals, entre els quals hi ha historiadors, arquitectes, arqueòlegs, aparelladors, etc... per tal d'interpretar i valorar les restes existents, consolidar-les i restaurar-les, per acabar dotant a l'edifici d'un ús modern, que n'asseguri la seva perpetuïtat, per tal que les generacions futures el puguin gaudir, i en puguin alhora reconèixer la seva vàlua i importància històrica.

Els treballs per la seva restauració i conservació no són nous, doncs consta documentat que l'arquitecte vallenc Cèsar Martinell dibuixà les plantes i una secció del Castell, per una possible intervenció, a principis del s.XX. En aquests dibuixos, que es conserven al fons de la Secció de dibuix del MNAC, s'hi pot apreciar perfectament que cap a 1914 encara es trobaven dempeus les ales est, nord i oest, la torre de l'ala oest, i la gran escala tardo-gòtica que presidia el pati central del castell.

Després d'això ja no és fins l'any 2005 que l'Ajuntament de Vallmoll i el Departament de Cultura de la Generalitat, sota la direcció de l'arquitecte Jaume Costa, impulsen una primera intervenció d'urgència a les torres de la muralla oest del castell, que es trobaven en perill imminent de col·lapse. Aquesta intervenció va servir per consolidar les dues torres, col·locant-los una estructura exterior atirantada, reconstruint part dels murs desapareguts amb maó massís, per diferenciar-los de la fàbrica original, i unes cobertes provisionals de xapa metàl·lica, fet que n'ha garantit la seva supervivència fins a dia d'avui.

Imatge de la muralla nord de tancament del castell, amb una de les torres a punt de col·lapse. Imatge: Arxiu COAC Tarragona.

A partir de l'any 2006 el despatx d'arquitectes de Miquel Orellana i Rubén Heras rep el primer encàrrec per tal de poder afrontar la restauració del castell amb certes garanties d'èxit i de rigor científic. Aquest consistia en un aixecament de plànols complet i acurat del castell, que

ens permetria conèixer la seva situació i prendre determinacions respecte quines havien de ser les properes actuacions i intervencions a realitzar. Sobretot calia establir un calendari de prioritats d'intervenció davant la precària situació d'algunes estructures del castell, que en cas de col·lapse haurien significat una pèrdua irreversible.

L'aixecament de plànols no deixava de revestir cert perill, doncs a mesura que s'avançava en el treball, també avançava el deteriorament dels murs de tàpia de l'ala est, i a mesura que passava el temps el nivell de coronament d'aquests murs es desgranava i perdia alçada, amb el perill imminent de col·lapse d'ambdues parets, només aguantades feblement per alguna biga de fusta que romania al seu lloc original.

Imatge dels espais interiors de la sala gòtica del Castell, en el moment de l'aixecament de plànols. Imatge: Miquel Orellana.

A partir d'aquell aixecament de plànols s'inicien els treballs de redacció de projectes de consolidació i restauració de diferents fases, i d'execució de les corresponents obres, fins a arribar a la imatge actual del Castell, el qual encara disposa de parts pendents d'intervenció, però malgrat això ja no existeix un perill real de pèrdua irreversible de cap part que es trobi en mal estat. No obstant això s'ha de destacar que a banda del llegat material que suposa haver dut a terme la posada en ús de nou de l'edifici, pel camí s'ha dut a terme un treball d'investigació científica de coneixement de l'edifici, liderat per diferents arqueòlegs, d'entre els quals cal destacar la Sra. Carme Subiranas.

Aquest treball ha donat els seus fruits, doncs les excavacions en extensió del castell han permès datar amb major exactitud les fases històriques del conjunt d'edificacions, i establir amb major seguretat una cronologia al voltant dels orígens i evolució al llarg dels segles. El castell és una construcció complexa, fruit de molts segles de canvis i d'adaptacions i on es barregen estructures de les fases més primitives amb elements d'èpoques posteriors. La interpretació del castell ha estat doncs - i ho és encara - una empresa complexa però, alhora, un repte d'especial interès en el coneixement d'aquest tipus de fortificacions. A banda dels materials arqueològics recuperats, de major o menor vàlua, també s'han posat al descoberts

diferents paviments de còdols, tant interiors com exteriors, i que corresponen amb les èpoques entorn al s. XV-XVI, un dels moments de màxim esplendor de la construcció. Per últim cal també posar de relleu que a l'exterior dels murs del recinte estricte de les muralles romanen encara sense excavar bona part de les restes de baluards, avançades, parts de fossat i altres elements defensius de tota la fortalesa.

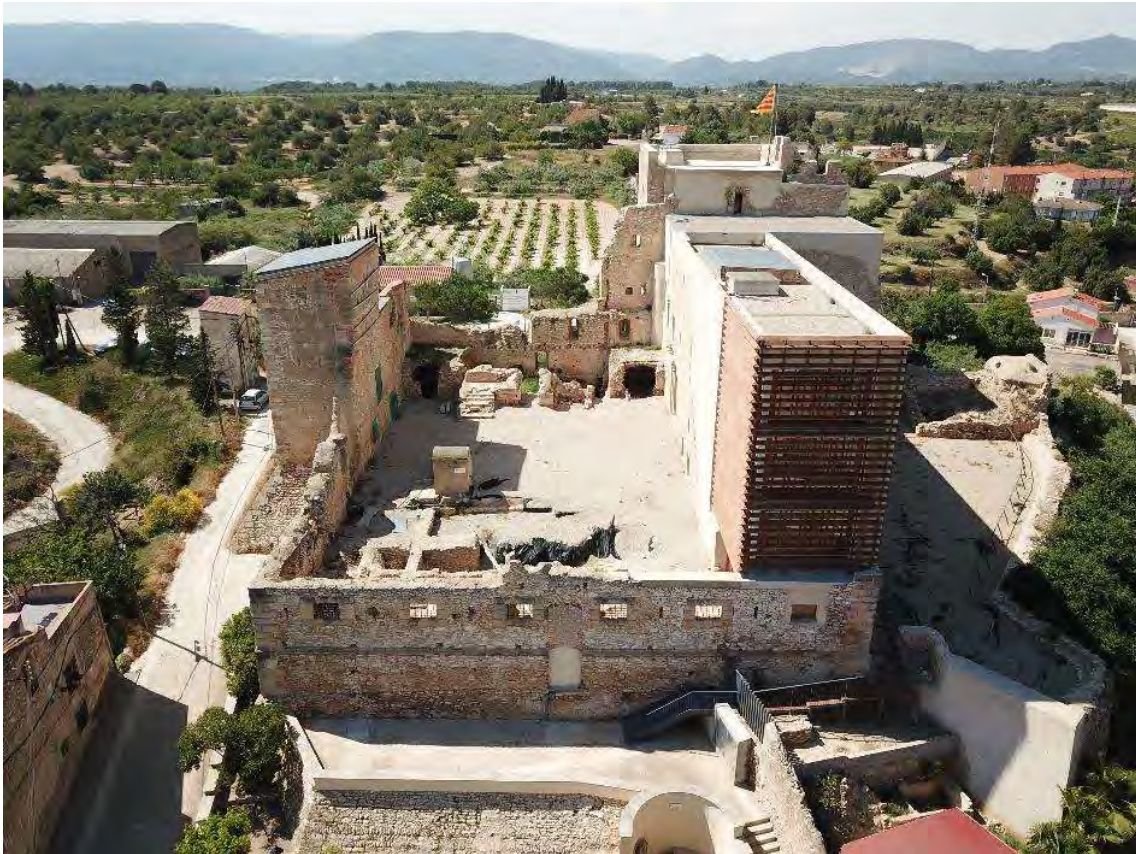

Imatge dels paviments de còdols al pati del "palazzo". Al fons les restes de l'arrencada l'escalinata tardo-gòtica, avui desapareguda. Imatge: Carme Subiranas.

Fins a l'actualitat s'han realitzat 6 fases de restauració que exposarem tot seguit:

- FASE I: consolidació estructural de les dues torres situades al parament est del castell, una de les quals és d'origen medieval i l'altra correspon a la segona meitat del segle XX, possiblement una torre de telègraf òptic.
- FASE II: consolidació d'urgència dels murs de tancament de l'ala oest del castell i reconstrucció dels sostres fins a l'alçada coneguda. Es tanquen les diferents plantes de forma provisional fins a nova intervenció.
- FASE III: aquesta fase ha consistit en la restauració de les cobertes i dels interiors de les sales de la planta noble i de la Torre de l'Homenatge, en els acabats i les instal·lacions de tota l'ala est, en la restauració dels patis, del Palau i d'Armes, l'habilitació d'un accés recuperant l'original, i l'habilitació d'un mirador a la coberta de la Torre. Amb aquesta fase s'ha posat en funcionament l'edifici, destinat a usos culturals i docents. D'aquesta manera l'edifici és completament visitable, posant en servei diferents espais tant a la planta baixa com a les plantes pis, amb una superfície construïda total de 1.350 m².

- FASE IV: es va dur a terme un avançament d'aquesta fase, a petició del Departament de Cultura de la Generalitat, i consistent en una excavació arqueològica en extensió de pràcticament la totalitat del castell, la qual va donar resultats molt interessants sobre la interpretació històrica del monument. Aquesta fase s'executà de forma prèvia a la Fase III.

Imatge actual del conjunt del Castell de Vallmoll. Imatge: Joan Maria Tomàs.

- FASE V: que ha consistit en la restauració de les torres de l'ala oest i adequació de part de murs i estructures del pati de "palazzo".
- FASE VI: que ha consistit en l'adequació del entorn nord del castell, el fossat, la torre del pati d'accés per la vessant nord i la torre adossada a la torre de l'Homenatge. En aquesta fase l'aparició de noves restes arqueològiques relatives al fossat i a baluards ha estat important, i ha condicionat la delimitació de l'actual àmbit del present document de Pla Especial.

II.- NORMES URBANÍSTIQUES

TÍTOL I. DISPOSICIONS GENERALS

Article 1. Marc legal

1. El Pla Especial Urbanístic de protecció del Castell de Vallmoll i la present normativa es dicten en compliment del que disposa l'article 87 de les Normes subsidiàries tipus a i tipus b de planejament del municipi de Vallmoll, aprovades definitivament per la Comissió d'Urbanisme del Camp de Tarragona de data 28 de gener de 2004 i publicades al DOGC número 4120, de data 27 d'abril de 2004:

“Art.87. Pla especial de protecció del Castell de Vallmoll.

Per a l'execució d'aquestes Normes Subsidiàries en sòl urbà s'estableix també una àrea on s'haurà de redactar el corresponent Pla especial de protecció, amb la finalitat de millorar l'entorn urbà del Castell de Vallmoll i definir els seus usos, tenint en compte que aquest edifici està inclòs en la categoria de Bé Cultural d'Interès Nacional.

El Pla especial detallarà l'ordenació d'aquest àmbit, establirà i ordenarà el volum edificable i definirà els usos permesos així com les condicions per a la seva gestió pública o privada. També definirà les directrius per a la restauració de l'edifici.

L'àmbit del Pla especial queda reflectida als plànols d'ordenació a escala 1/1000. La seva superfície total és de 4.172 m2. Aquesta superfície de sòl és aproximada i s'entén sense perjudici de possibles reajustaments derivats d'amidaments més precisos”

2. El Pla Especial i la seva Normativa s'han formulat d'acord amb les prescripcions del Text refós de la Llei d'urbanisme DL 1/2010, de 3 d'agost, el Reglament que la desenvolupa D 305/2006, de 18 de juliol, i el Reglament de protecció de la legalitat urbanística D 64/2014, de 13 de maig, i posteriors modificacions de tots ells.
3. El Castell de Vallmoll és declarat Bé Cultural d'Interès Nacional, en la categoria de Monument Històric (BCIN-MH) amb R.I. 1716, i d'acord amb el que disposa el Decret de 22/04/1949 sobre *Protección de los Castillos Españoles*, publicat al BOE de 05/05/2020.
4. Així mateix la present Normativa s'ha formulat d'acord amb les normes jurídiques que regulen específicament la protecció del Patrimoni Històric-Artístic:
 - Llei 16/1985, de 25 de junio, del Patrimonio Histórico Español, i posteriors modificacions
 - Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català, i posteriors modificacions.
5. La present Normativa s'ha formulat d'acord al Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.
6. La Constitució espanyola de 1978, a l'article 46, consagra el caràcter constitucional de les normes de Protecció del Patrimoni.

Article 2. Objecte i abast del Pla

1. El Pla Especial Urbanístic de protecció del Castell de Vallmoll té com a objectiu la regulació de les actuacions dins de l'àmbit, la determinació dels usos principals que es podran admetre i la determinació de la gestió pública del Pla.

2. L'àmbit del present Pla especial es correspon, amb alguns ajustos, a l'àmbit delimitat a tal efecte al plànol d'ordenació O-01 "Qualificació del sòl urbà – Vallmoll (S.U.1)" de la Modificació Puntual número 12 les Normes Subsidiàries de Planejament del Municipi de Vallmoll.
3. L'àmbit del present Pla Especial de Protecció del Castell disposa d'una superfície de 5.768,70 m2.
4. La present Normativa és d'aplicació a tot l'àmbit del Pla.

Article 3. Contingut del Pla

1. El Pla Especial Urbanístic de protecció del Castell de Vallmoll consta de la següent documentació:
 - Memòria
 - Normes Urbanístiques
 - Plànols
 - Annex I. Estudi històric-arqueològic
 - Annex II. Estudi d'avaluació de la mobilitat generada
2. El cos normatiu d'aquest Pla Especial està constituït per les Normes Urbanístiques i els Plànols d'Ordenació.

Article 4. Vigència del Pla

1. El Pla Especial Urbanístic de protecció del Castell de Vallmoll és un planejament derivat de les Normes Subsidiàries del Municipi de Vallmoll i tindrà vigència indefinida, sense perjudici de la seva revisió o modificació en els supòsits legalment previstos.
2. La vigència del Pla iniciarà l'endemà de la publicació de l'acord d'aprovació definitiva al Diari Oficial de la Generalitat.

Article 5. Criteris d'interpretació

1. Les Normes del Pla s'interpretaran atenent el seu contingut i amb subjecció als objectius i finalitats del pla, expressats en la Memòria descriptiva del document i a l'article 2 de les mateixes.
2. En cas de dubte respecte a determinacions contradictòries la interpretació d'aquestes serà en el sentit de dotar de la millor protecció i conservació dels béns protegits, entenent la conservació com una intervenció que permeti el manteniment no només físic, sinó també conceptual, dels valors existents.
3. En el supòsit de conflicte irreductible entre la documentació imperativa del planejament, prevaldrà el que estableixi la documentació escrita, llevat que el conflicte es refereixi a la quantificació de superfícies, supòsit en el qual caldrà atènyer-se a la superfície real; sempre i quan es compleixi el criteri de prevalença de la millor protecció, conservació i salvaguarda del bé.

Article 6. Obligatorietat del Pla

1. Les determinacions del present Pla Especial vinculen totes les edificacions, finques, béns i/o elements que es trobin a l'interior del seu àmbit, ja siguin de titularitat pública o privada.
2. Correspon a la iniciativa pública el desenvolupament d'aquest Pla Especial, en especial a l'Ajuntament de Vallmoll, sense que això comporti la disminució d'atribucions dels diferents departaments de la Generalitat de Catalunya i de l'administració de l'Estat per a l'exercici, d'acord amb les previsions del Pla, de les seves competències, segons la legislació específica aplicable a cada cas.

Article 7. Desenvolupament i execució del Pla

1. La gestió d'aquest pla correspon a l'Ajuntament de Vallmoll, sense perjudici de la participació d'altres persones o entitats. La corporació i l'administració municipal exerciran totes les facultats que li són atribuïdes i, en especial, les relatives a les intervencions en l'ús del sòl i de l'edificació, així com les que es deriven de les competències en matèria de planejament, gestió i protecció de la legalitat urbanística.
2. S'estableix com a sistema d'actuació urbanística l'expropiació.

TÍTOL II. DISPOSICIONS COMUNES

Article 8. Classificació dels béns

1. Són béns protegits tots els elements que es troben a l'interior de l'àmbit del Pla Especial i formen part de les estructures i elements del Castell de Vallmoll, segons el marc legal vigent, d'acord amb l'article 1.3.
2. Queden inclosos dins d'aquesta descripció tots els elements que es troben a l'exterior dels seus murs perimetrals de tancament, com poden ser baluards, avançades, torres, fossats i altres, siguin coneguts, o encara per descobrir en el moment d'aprovació del present Pla Especial.

Article 9. Nivell de protecció

1. La totalitat d'elements que conformen el Castell de Vallmoll gaudeixen del nivell de protecció que deriva de la pròpia declaració com a Bé Cultural d'Interès Nacional, en la categoria de Monument Històric, i que es troba regulada en els articles 31 al 38 de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català.

Article 10. Deure de conservació

1. Els titulars dels béns protegits del present pla, siguin particulars o entitats públiques o privades, estan obligats a preservar-los i a mantenir-los en condicions de seguretat, salubritat i ornament públic, en la seva integritat i valors arquitectònics, històrics i culturals. Estan obligats a realitzar les obres de consolidació i millora necessàries a aquest fi.

2. La despesa econòmica que comporti el compliment del deure de conservació dels béns protegits correspon al propietari.
3. La desaparició física del bé protegit com a conseqüència del incompliment dolós o negligent del deure de conservació, comporta l'obligació de restituir-lo.
4. En el supòsit de l'incompliment del deure de conservació, l'Ajuntament de Vallmoll o el Departament de Cultura de la Generalitat, pot ordenar als propietaris o titulars d'altres drets reals l'execució de les obres i actuacions necessàries per preservar i mantenir els béns objecte de protecció.
5. Si les obres no fossin executades, l'Ajuntament de Vallmoll o el Departament de Cultura de la Generalitat pot procedir a l'execució subsidiària forçosa, en qualsevol de les formes previstes per la legislació tant urbanística com en matèria de patrimoni.
6. En cas de perill imminent, l'Ajuntament de Vallmoll o el Departament de Cultura de la Generalitat pot ordenar i executar les obres imprescindibles per a salvaguardar el bé, sense que sigui necessari un requeriment previ.

Article 11. Reparació de danys causats

L'Ajuntament de Vallmoll o el Departament de Cultura de la Generalitat ha d'ordenar a les persones o institucions responsables, sense perjudici d'imposar les sancions que correspongui, la reparació dels danys causats il·lícitament en els béns i conjunts protegits.

Article 12. Declaració de ruïna

1. Els béns catalogats poden ésser objecte de declaració de ruïna d'acord amb la legislació urbanística vigent, i d'acord amb les Normes subsidiàries de Planejament del municipi de Vallmoll, article 6 de les Ordenances d'edificació. En el cas d'existència d'un edifici o part d'aquest en estat de ruïna dins de l'àmbit del Pla Especial, i que sigui integrant del BCIN Castell de Vallmoll, s'hauran de seguir els procediments previstos a la llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català.
2. Els béns que formen part del BCIN Castell de Vallmoll no poden ser enderrocats si no es deixa sense efecte la seva declaració.
3. Pel que fa als béns que no formessin part del BCIN, l'autorització d'enderroc, amb l'estudi històric-arqueològic i l'informe municipal preceptiu, haurà de ser examinada i aprovada, si s'escau, per la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya.

Article 13. Regulació d'usos

1. S'estableix com a ús principal per tot l'àmbit del Pla Especial:

E.4. Sòcio-cultural: cases de cultura, biblioteques, centres socials, llars de vells, centres d'esplai...
2. S'estableixen com a usos complementaris al principal, per tot l'àmbit del Pla Especial:

E.1. Docent: centres on es desenvolupa l'activitat educativa d'acord amb la legislació vigent en aquesta matèria

E.5. Administratiu: Administració pública, congressos, exposicions, serveis de seguretat pública...

3. Es consideren també com a admesos aquells usos auxiliars als primers, com poden ser l'establiment d'un petit bar, cafeteria, o en general de proveïments de petits serveis, destinats exclusivament a l'usuari de l'equipament.

Article 14. Tipus d'intervenció

Les formes d'actuació que poden realitzar-se, es tipifiquen de la manera que es descriu a continuació:

RESTAURACIÓ: conjunt d'intervencions que tenen per objectiu reparar els béns o restituir-ne l'estat i valors originals. S'inclouen les actuacions de Manteniment, Consolidació i Reconstrucció.

Manteniment: les destinades a mantenir el bé en correctes condicions de salubritat i ornat, sense alterar la seva estructura i distribució ni ocultar o modificar els valors del bé.

Consolidació: les destinades a consolidar, reforçar o substituir elements deteriorats, per tal de garantir l'estabilitat i la seguretat dels béns i de les seves parts, així com les seves condicions bàsiques d'ús i els seus valors originals.

Reconstrucció: les destinades a la reposició d'un bé o de les seves parts, conforme a la seva configuració original, restituint les característiques i valors originals i únicament en els casos en què s'utilitzin parts originals.

REHABILITACIÓ: conjunt d'intervencions que tenen per objectiu l'adequació, millora o actualització de les condicions d'ús dels béns, sense ocultar o modificar-ne els valors. S'inclouen les actuacions de Adequació, Reutilització i Reestructuració.

Adequació: les destinades a la millora de les condicions d'ús d'un bé o de les seves parts, mitjançant la substitució o modernització de les seves instal·lacions, o millora de les característiques de l'envolupant, tot i mantenint les característiques i valors del bé.

Reutilització: les destinades a la adequació a un nou ús, tot i mantenint les característiques i valors del bé.

Reestructuració: les destinades a transformar o adequar els espais interiors d'un bé, causant alteracions totals o parcials en la seva morfologia, tot i mantenint les característiques i valors del bé.

DECONSTRUCCIÓ: les intervencions físiques que tenen per objecte la demolició total o parcial d'un bé, quan es contempli aquesta possibilitat i es donin les condicions necessàries. Prèviament es procedirà a la documentació exhaustiva del bé. S'inclouen les actuacions de Desplaçament i Enderroc.

Desplaçament: les intervencions físiques de desmuntatge, trasllat i re-localització d'un bé protegit. Estan regulades per l'article 37 de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català:

“Els immobles d’interès nacional són inseparables de llur entorn. Només es pot procedir a fer-ne l’aixecament o desplaçament en els termes fixats per la legislació estatal i, en tot cas, amb l’informe favorable previ del Departament de Cultura, amb la llicència urbanística corresponent i un cop feta la intervenció arqueològica, si s’escau, en el subsol”

Enderroc: demolició, conforme a la normativa, parcial del bé protegit, sense necessitat de reposició, tenint per objecte la supressió d’elements impropis i/o afegits.

Article 15. Prioritats d’intervenció

1. Les intervencions dins l’àmbit del Pla Especial, siguin del tipus que siguin, s’encaminaran a prioritzar aquelles actuacions, d’acord amb el següent ordre de prelación:
 - Intervenció en elements que poden presentar problemes greus d’estabilitat estructural i/o problemes greus de conservació i dels que en perilla la seva integritat i vàlua
 - Intervenció en elements que poden presentar problemes lleus de conservació i manteniment
 - Intervenció en elements per la millora de les seves condicions de manteniment i conservació, o bé en la millora de la seva condició en relació a la lectura i interpretació del bé

Article 16. Volumetria

1. En els plànols d’informació es defineixen els gàlibs actuals que ocupa tant en planta com en alçat les edificacions i elements associats al Castell, i que resulten de les diferents intervencions de conservació i restauració dutes a terme fins al moment.
2. Les futures intervencions, i en concret cada projecte nou d’intervenció, haurà de justificar de forma individualitzada la necessitat de creixement, ja sigui en planta o en alçada, i sempre donant compliment al que es determina a la normativa vigent de protecció del patrimoni cultural català.
3. Els àmbits que quedin a l’exterior dels gàlibs existents, es destinaran principalment a espais lliures d’edificació, i en ells s’hi conservaran les estructures arqueològiques que puguin aparèixer associades al castell, com poden ser fossats, baluards, avançades, muralles, etc...

Article 17. Espais lliures d’edificació

1. En els plànols d’ordenació es defineixen els espais a l’exterior dels murs del Castell que es consideren lliures d’edificació.
2. En aquests espais s’hi troben elements que pertanyen a la fortificació i protecció del castell, els quals disposen del nivell de protecció integral, i que són fossats, muralla, baluards i avançades.
3. Aquests espais es destinaran principalment a zones vinculades al coneixement i a la visita del monument, i s’hauran de condicionar de forma enjardinada, i sempre i quan aquest tractament d’urbanització sigui compatible amb les restes arqueològiques que en ell s’hi troben, les quals s’han de posar sempre en valor.

4. En general els tractaments de condicionament i urbanització de l'entorn del Castell s'hauran de tractar amb materials tous i fàcilment reversibles, i amb l'enjardinament utilitzant espècies compatibles amb la protecció del monument i de baix consum hídric. Només en els espais per on pugui circular algun vehicle, es podran utilitzar paviments adequats per al transit, però de colors o textura que s'integrin amb el castell i no en provoquin distorsions.
5. Es prohibeix en aquest espai exterior habilitar-hi places d'aparcament o situar-hi instal·lacions aèries o elements urbans que puguin desmerèixer l'entorn i puguin danyar les visuals del Castell.
6. S'hi permeten les instal·lacions d'il·luminació del propi Castell.

Article 18. Llicències d'obres/aprovació de projectes

Qualsevol obra, intervenció o canvi d'ús que es realitzi en l'àmbit del present Pla Especial, encara que no afecti directament a les edificacions del Castell o a alguna de les seves parts, estarà subjecta a llicència prèvia municipal o aprovació municipal del projecte regulat per l'article 37 del Reglament d'Obres i Serveis Municipal, segons escaigui, i condicionada al compliment de la present normativa.

Les obres en règim de comunicació que es puguin regular a l'empara de la normativa sectorial específica, es consideraran també subjectes a llicència o aprovació prèvia municipal en tant que afecten a un bé catalogat.

Tota obra o treball haurà de ser prèviament autoritzat per la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

L'Ajuntament haurà de demanar l'aprovació dels diferents projectes en el tràmit de la concessió de la llicència o de l'aprovació municipal.

Article 19. Suspensió d'obres

Els actes d'ús i edificació que contravinguin les determinacions d'aquest Pla Especial seran objecte de suspensió immediata d'acord amb les determinacions de la legislació urbanística i la de patrimoni cultural.

TÍTOL III. DISPOSICIONS PARTICULARS

Article 20. Regulació de les formes d'actuació

Les sol·licituds de llicència d'obres o les aprovacions de projectes municipals en l'àmbit del present Pla Especial es sotmetran a les prescripcions generals i a les específiques que siguin d'aplicació, establertes a la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català, el Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya, i a les Normes Subsidiàries de Planejament del municipi de Vallmoll.

Les actuacions a l'interior de l'àmbit del present Pla Especial requeriran d'un estudi arqueològic en el que s'hi inclouran els resultats d'una intervenció arqueològica prèvia, en cas que la informació arqueològica disponible fins al moment no sigui suficient.

Segons la naturalesa de la intervenció, i com a condició especial per la concessió de la llicència o aprovació del projecte, es podran precisar les intervencions arqueològiques per ser dutes a terme durant el procés d'execució de les obres.

A més de la documentació preceptiva en qualsevol tramitació de llicència d'obres o d'aprovació de projectes, especificada a la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català, el Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya, i a les Normes Subsidiàries de Planejament del municipi de Vallmoll, caldrà aportar com a mínim, la següent documentació:

- Memòria explicativa i justificativa de la intervenció a realitzar.
- Proposta metodològica per als estudis previs i complementaris a l'obra, que s'hagin de realitzar. El resultat dels mateixos s'entregarà com a documentació integrant del "as built" de l'obra.
- Estudi arqueològic en el que s'hi inclouran els resultats d'una intervenció arqueològica prèvia.
- Projecte tècnic per a totes les obres i instal·lacions, visat per arquitecte, i Col·legi o col·legis oficials corresponents. El projecte constarà de tota la documentació gràfica i escrita que siguin necessàries per la definició dels treballs a realitzar, a més de la que requereixi el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. En el projecte es justificarà la utilització de les tècniques i materials adients a la naturalesa del bé.
- Proposta metodològica per al control de l'execució de les obres. S'especificaran quines parts d'obra precisaran de control extern a l'empresa que les executi, la qualificació del tècnic que controlarà la seva execució i la forma de coordinació amb la Direcció Facultativa.
- Programa d'ús i manteniment de l'obra executada.

Article 21. Instal·lacions

1. No es permet en l'àmbit del Pla Especial la instal·lació de rètols lluminosos, ni de cartells de publicitat, a excepció de la senyalística informativa degudament autoritzada.
2. Són prohibides les instal·lacions urbanes, tant aèries com adossades a façanes, que s'han de canalitzar soterrades. Les antenes, pantalles de recepció d'obres i/o dispositius similars només es podran autoritzar en llocs que no perjudiquin la imatge del conjunt del Castell.

TÍTOL III.1 INTERVENCIONS EN EL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC

Article 22. Actuacions de Restauració i Rehabilitació. Regulació general

La present regulació serà d'aplicació per a les actuacions que es realitzin sobre tota construcció arquitectònica, i els seus elements, presents a l'actualitat dins de l'àmbit del present Pla Especial.

Les actuacions de Restauració i Rehabilitació es permeten en la totalitat de l'àmbit del PEU.

Article 23. Actuacions de Restauració i Rehabilitació. Elements.

1. Façanes

- *Geometria*. Es conservarà l'existent. Excepcionalment, i prèvia justificació històrico-tipològica, es permetran modificacions en la composició dels elements de façana en les edificacions.
- *Obertures*. Es respectaran les existents. En els casos d'intervenció en paraments nous on sigui necessària la incorporació de noves obertures, es mantindran les proporcions verticals i en els panys predominaran els plens sobre els buits, sempre i quan la composició general que resulti harmonitzi amb la resta d'elements pre-existents. De forma molt justificada es podran admetre proporcions més propis de l'arquitectura contemporània.
Els emmarcaments de les obertures seran coherents amb els materials utilitzats en les façanes i es correspondran a la fàbriques i elements tradicionals i amb el tractament de la resta d'obertures del pany de façana.
- *Fàbriques i materials*. Les actuacions de restauració i rehabilitació hauran de seguir els sistemes constructius tradicionals en la formació de façanes, respectant les següents regles sobre els materials a emprar:
 - Carreus, carreuons i paredats. S'admeten les façanes de pedra amb obres de fàbrica de carreus, carreuons i paredats de maçoneria o de tàpia. S'utilitzarà pedra natural segons el tipus de la zona, agafada amb morters tradicional, de calç o de calç amb addició de guixos. S'aparellaran seguint les tècniques i especejaments tradicionals. El tractament, aparellats, textura i cromatismes es correspondran als dels paraments originals de l'edifici o paraments contigus. S'utilitzaran tècniques tradicionals en els acabats dels morters de junta, superficials de la pedra i pàtines. Per al cas de les tàpies s'utilitzaran argiles de la zona. Es prohibeixen els aplacats de pedra.
 - Obra de pedra seca. S'admet l'ús de la pedra col·locada en sec en els casos on s'intervingui en elements arquitectònics materialitzats amb aquest tipus de fàbrica. S'utilitzarà pedra natural segons el tipus de la zona. S'aparellaran seguint les tècniques i especejaments tradicionals. El tractament, textura i cromatisme es correspondran als dels paraments dels elements originals o contigus.
 - Maó ceràmic. S'admet la utilització de maó ceràmic en els casos on s'intervingui en elements de façana materialitzats amb aquest tipus d'obra de fàbrica. S'utilitzarà maó massís manual, amb dimensions, textura, cromatisme, aparellat i junta anàlegs als originals de l'edifici o paraments contigus.
 - Arrebossats i estucs. Seran a base de morters de calç. Es podran realitzar sobre tot tipus de paraments, ja siguin nous o existents. El tractament, cromatisme i textura seran anàlegs als originals del parament o als tradicionals en cas de no realitzar-se obre un parament preexistent. En el cas de restauració d'un arrebossat o estuc, es reproduiran a més a més les traces pròpies dels procediments de posada en obra tradicionals.
- *Tractaments*. Es consideren adequats aquells que es pugui acreditar la seva presència a l'edificació pre-existent. Aquesta determinació dels tractaments és extensiva per als diferents elements de façana.
- *Nous elements decoratius, sobreposats, rêtols*. Queden prohibits amb caràcter general, excepte els propis de la senyalètica estrictament necessària derivada dels usos socio-culturals.
- *Mitgeres*. Tindran el mateix tractament que la resta de façana de l'edifici.

2. Cobertes

- *Geometria.* Els edificis es podran rematar tant amb cobertes inclinades a dues o vàries aigües, com amb cobertes planes. El tipus de coberta dependrà de la tipologia i moment constructiu de cada cas concret. L'elecció del tipus de coberta s'haurà de justificar convenientment en els projectes d'intervenció. Les cobertes desaiguaran cap a la pròpia finca o cap a espais públics. De forma preferent, desaiguaran directament sense cap tipus de canalització, no obstant, prèvia justificació tècnico-tipològica, es permetran canals i baixants metàl·lics.
- *Ràfecs.* Els plans de coberta inclinada arrencaran sobre ràfecs volats sobre la façana. La volada es conformarà de manera tradicional amb elements petris o peces ceràmiques, respectant les geometries, aparellats i colors tradicionals.
- *Elements de coberta.* Es prohibeixen per a les cobertes inclinades les finestres en façana. A les cobertes planes es permetran sempre i quan se'n justifiqui la necessitat i idoneïtat, i es moduli el seu impacte visual. De forma general no es permeten els elements sortints als plans de coberta. Per a la col·locació d'elements que per les seves característiques tècniques o funcionals només puguin ser col·locats a coberta, es demanarà justificació d'haver adoptat les mesures raonables per a reduir l'impacte visual
- *Materials.* Els materials d'acabat per a les cobertes seran els tradicionals: per les cobertes inclinades les teules ceràmiques àrabs manuals, de colors marrons vermellosos; i per les cobertes planes la ceràmica, o la pedra natural. No obstant, si la tipologia constructiva de l'edifici requereix un acabat de coberta diferent, se n'haurà de justificar la seva conveniència i impacte visual.

3. Envolupant

Serà d'aplicació allò que es defineix en l'apartat anterior, referit a façanes i cobertes.

- *Tancaments.* De forma preferent es realitzaran amb fusta. Excepcionalment es permeten fusteries d'acer pintat amb colors marró o gris fosc o negre. Per als tancaments totalment opacs només es permetrà la fusta. No podran col·locar-se enrasats en el pla de façana. La ferramenta serà metàl·lica, sense decoració, pintada en colors gris fosc o negre. S'admetran tractaments i elements de regulació lumínica, i que tamin la llum, sempre a base d'elements de fusta.

4. Estructura de suport

- *Fonaments.* Tota intervenció sobre elements de fonamentació existents es realitzarà seguint les mateixes formes d'actuació que el present pla disposa per als edificis. Es protegirà la lògica constructiva de cada tipologia de fonament. Es consideraran fonaments les preparacions dels terrenys sota els edificis.
- *Murs de càrrega.* En les intervencions sobre murs existents i addicions o remunes dels mateixos, s'utilitzaran els aparellats, tècniques constructives i materials originals en total la seva superfície i gruix. Excepcionalment, i prèvia justificació tècnico-estructural, es permetrà l'ús de materials i tècniques de reparació no tradicionals.

5. Estructura funcional

En les intervencions sobre l'estructura funcional, s'utilitzaran els aparellats, tècniques constructives i materials tradicionals en tota la seva superfície i gruix. Excepcionalment, i prèvia justificació i sempre que siguin compatibles amb la

conservació material i dels valors arquitectònics de l'edifici existent, es permetrà l'ús de materials i tècniques no tradicionals.

Article 24. Actuacions de Deconstrucció. Regulació general.

1. Desplaçament

En les actuacions que impliquin el desplaçament d'un bé, es conservaran totes les seves característiques i valors originals, considerant tots els aspectes referits a la seva formalització arquitectònica en les diferents parts en que es pugui dividir el bé com a resultat de la seva descomposició física i funcional.

Les actuacions de desplaçament, total o parcial, es regulen, depenent del nivell de protecció del bé, de la següent manera.

- Protecció integral: no es permet el desplaçament del bé
- Protecció parcial: no es permet el desplaçament de les parts protegides del bé. Es permet el desplaçament de les parts no protegides del bé sempre que es justifiqui històrico-tipològica i constructivament, i sempre i quan el seu desplaçament no pugui posar en qüestió l'estabilitat de les parts protegides del bé.
Les obres de desplaçament no es podran realitzar sense l'obtenció de permisos i llicències corresponents i de l'informe favorable dels serveis tècnics municipals i del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Sense protecció: es permet el desplaçament.
Les obres de desplaçament no es podran realitzar sense l'obtenció de permisos i llicències corresponents i de l'informe favorable dels serveis tècnics municipals i del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

2. Enderroc

Tota proposta d'enderroc haurà d'anar acompanyada del corresponent estudi històrico-arqueològic i l'òrgan competent per a valorar la proposta és la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de Tarragona.

Les actuacions d'enderroc, total o parcial, es regulen, depenent del nivell de protecció del bé, de la següent manera.

- Protecció integral: no es permet l'enderroc del bé
- Protecció parcial: no es permet l'enderroc de les parts protegides del bé. Es permet l'enderroc de les parts no protegides del bé sempre que es justifiqui històrico-tipològica i constructivament, i sempre i quan el seu enderroc no pugui posar en qüestió l'estabilitat de les parts protegides del bé.
Les obres d'enderroc no es podran realitzar sense l'obtenció de permisos i llicències corresponents i de l'informe favorable dels serveis tècnics municipals i del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Sense protecció: es permet l'enderroc sempre que es justifiqui històrico-tipològica i constructivament.
Les obres d'enderroc no es podran realitzar sense l'obtenció de permisos i llicències corresponents i de l'informe favorable dels serveis tècnics municipals i del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

TÍTOL III.2 INTERVENCIONS EN EL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC-PALEONTOLÒGIC

La present regulació afecta les zones d'expectativa arqueològica que es troben dins l'àmbit del Pla Especial i, per tant, afectades per la protecció que s'aplica als Béns Culturals d'Interès Nacional d'acord amb allò establert per la Llei 9/1993, Llei del Patrimoni Cultural Català.

El els plànols d'ordenació queda grafiada la zona d'expectativa arqueològica.

Article 25. Definició

Es defineix com a Zona d'Expectativa Arqueològica aquella on es localitzen restes i vestigis arqueològics descoberts o detectats mitjançant inspeccions o troballes recolzades per estudis històrico-arqueològics o paleontològiques, o es presumeix de la seva existència.

Article 26. Àmbit de protecció de les zones d'expectativa arqueològica

Als efectes d'aquesta normativa, es defineix com a zona d'expectativa arqueològica tot l'àmbit del Pla Especial.

Article 27. Protecció

La totalitat del subsol del Pla Especial cal considerar-lo com a BCIN-ZA, i per tant tot el subsol gaudeix de protecció integral.

Article 28. Actuacions en zones d'expectativa arqueològica.

1. Són preceptives les actuacions de conservació i restauració.
2. Qualsevol actuació en els àmbits considerats zones d'expectativa arqueològica requerirà la prèvia autorització del Servei d'Arqueologia del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
3. Qualsevol actuació en el subsol de les zones d'expectativa arqueològica es considerarà un acte subjecte a llicència o aprovació municipal.
4. En el cas que es comprovi l'existència de restes o vestigis arqueològics d'interès, l'Ajuntament podrà paraitzar temporalment les obres per la realització dels estudis o prospeccions oportunes per part dels organismes competents. Quan, degut a la importància o interès general de la troballa calgui la paralització indefinida de les obres, es comunicarà de manera fefaent al propietari i promotor de l'obra, tot justificant la seva necessitat mitjançant informe o dictamen subscrit per tècnic competent en la matèria. En aquest cas es prendran les mesures oportunes previstes a la legislació vigent.

DISPOSICIÓ ADDICIONAL

Única

Tot allò previst a la present normativa, en el que afecti a Béns declarats Béns d'Interès Cultural i als seus entorns d'acord amb la legislació sectorial sobre aquesta matèria, s'entén sense perjudici de les competències actualment atribuïdes a la Generalitat de Catalunya relatives a la protecció del Patrimoni.

III.- ANNEXES

Annex 1. Estudi històric-arqueològic

Annex 2. Estudi d'Avaluació de la mobilitat generada

IV.- PLÀNOLS

I-01	Emplaçament	e: 1/5000
I-02	Situació	e: 1/2000
I-03	Planejament vigent	e: 1/1000
I-04	Topogràfic	e: 1/1000
I-05	Ortofotomapa	e: 1/1000
I-06	Estructura de la propietat	e: 1/500
I-07	Documentació històrica del castell	e: 1/500
I-08.1	Estat actual del castell. Planta baixa	e: 1/500
I-08.2	Estat actual del castell. Planta primera	e: 1/500
I-08.3	Estat actual del castell. Planta segona	e: 1/500
I-08.4	Estat actual del castell. Planta tercera	e: 1/500
I-08.5	Estat actual del castell. Planta coberta	e: 1/500
I-08.6	Estat actual del castell. Alçats i seccions	e: 1/500
O-01	Qualificació urbanística i usos	e: 1/1000
O-02	Àrees d'expectativa arqueològica	e: 1/1000

**PLA ESPECIAL URBANÍSTIC
DE PROTECCIÓ DEL CASTELL DE VALLMOLL**

AJUNTAMENT DE VALLMOLL

Miquel Orellana Gavalda

Rubén Heras Tuset

[SOFFITTO] ARQUITECTURA SLP

MARÇ 2024

ANNEX I – ESTUDI HISTÒRIC-ARQUEOLÒGIC

**PLA ESPECIAL URBANÍSTIC
DE PROTECCIÓ DEL CASTELL DE VALLMOLL**

AJUNTAMENT DE VALLMOLL

Miquel Orellana Gavalda

Rubén Heras Tuset

[SOFFITTO] ARQUITECTURA SLP

MARÇ 2024

ANNEX II – ESTUDI AVALUACIÓ DE LA MOBILITAT GENERADA

